

LUISTEREN NAAR JE LEERLINGEN

om hun mentaal welbevinden op school te versterken

Vlaanderen
is zorgzaam en
gezond samenleven

INLEIDING

Luisteren naar je leerlingen

Een school waar iedereen zich prettig en gewaardeerd voelt, vormt de basis voor een positieve leeromgeving. Maar wat hebben jouw leerlingen nodig om zich goed te voelen op school? Wat houdt hen bezig? Als je met de school wilt werken aan een sterk en gedragen welbevindenbeleid dat echt impact heeft, is het cruciaal om te luisteren naar wat er leeft bij jouw leerlingen.

Een krachtige methodiek om hiermee aan de slag te gaan, is participatie. **Deze aanpak stelt je niet alleen in staat om inzicht te krijgen in de behoeften van leerlingen, maar ook om hen actief te betrekken bij het ontwikkelen van oplossingen.** Deze bundel biedt leerkrachten concrete handvatten en inspiratie om participatie in de klas toe te passen en de betrokkenheid van hun leerlingen te vergroten.

Wat is participatie?

Participatief werken, dat is je doelgroep betrekken bij verschillende facetten van een project of vraagstuk. Van het verhelderen van het probleem tot het evalueren van de gekozen aanpak of werkwijze. Afhankelijk van de focus van je interventie, de beschikbare tijd en middelen, zijn er verschillende niveaus van participatie mogelijk. Dit kan variëren van een laagdrempelige consultatie van de doelgroep tot een intensief co-creatief traject, waarin gezamenlijk oplossingen worden ontwikkeld.

Participatie is een waardevolle aanpak voor het vinden van oplossingen, het doorvoeren van veranderingen en het nemen van beslissingen over diverse vraagstukken. Door in gesprek te gaan met de mensen zelf in plaats van alleen over hen te praten, benut je hun unieke perspectieven en ervaringen.

Wanneer gebruik je participatie in de klas?

Als leerkracht kun je participatie effectief inzetten bij onderwerpen die direct invloed hebben op je leerlingen. **Het biedt de kans om met je leerlingen belangrijke thema's te verkennen, zoals mentaal welbevinden, anti-pestbeleid, klasdynamiek, leerstrategieën en speelplaats-inrichting.** Participatietechnieken kunnen je ook helpen om, samen met je leerlingen, oplossingen te vinden of om hen actief te betrekken bij het plannen van projecten, zoals een klasuitstap of het vormgeven van de lesinhoud.

Door gebruik te maken van de kennis en ervaringen van leerlingen, ontstaan oplossingen die daadwerkelijk aansluiten bij hun behoeften. Hun actieve betrokkenheid zorgt ervoor dat leerlingen zich gehoord en gewaardeerd voelen. Daarnaast leidt hun deelname tot een beter begrip van de problemen, unieke inzichten en creatieve, op maat gemaakte oplossingen.

Wat vind je in deze bundel?

Deze bundel helpt je praktisch aan de slag te gaan met het organiseren van een participatiesessie in jouw klas. Je vindt een helder stappenplan voor de voorbereiding, uitvoering en nazorg. Daarnaast bevat de bundel een selectie van kant-en-klare participatietechnieken die je kunt gebruiken om de sessie vorm te geven.

*Tip: inspiratie nodig om ook jouw schoolteam te betrekken bij belangrijke thema's rond welbevinden op school? Bekijk dan ook de bundel **'Brainstormen met je schoolteam...'***

HOE ORGANISEER JE EEN PARTICIPATIESESSIE?

Vorbereiding

stap 1

Kies het thema van je sessie

Bepaal met welk thema je tijdens de participatiesessie aan de slag wil met jouw leerlingen. Dit kan variëren van onderwerpen zoals schoolregels, pesten of geluk op school tot praktische kwesties, zoals activiteiten tijdens de middagpauze, groepsprojecten of lesmethoden.

*Tip: je kunt het thema zelf kiezen op basis van de schoolprioriteiten, zoals bijvoorbeeld vastgesteld tijdens brainstormsessies met je schoolteam, maar het kan ook samen met de leerlingen worden bepaald in een voorafgaand lesuur. Stel enkele thema's voor waaruit de leerlingen kunnen kiezen, of geef hen de ruimte om zelf ideeën aan te dragen. Je kunt bijvoorbeeld de **dotmocracy-techniek (p. 22)** uit deze bundel gebruiken om vervolgens een keuze te maken.*

stap 2

Denk na hoeveel tijd je hebt

Wat je kunt bereiken in een participatiesessie hangt af van de beschikbare tijd. Als je de sessie en het nagesprek binnen **één lesuur** plant, kies dan voor een concreet en afgebakend thema. Heb je ook het volgende lesuur nog, dan kun je dieper ingaan op het onderwerp. In dat geval kun je bijvoorbeeld de eerste les volledig aan de participatiesessie besteden en het **tweede lesuur** gebruiken voor verdieping, discussie en reflectie. Je kan technieken los van elkaar gebruiken, maar je kan ze ook toepassen in een breder traject dat bestaat uit **meerdere participatiesessies**.

stap 3

Denk na over de groepsindeling en begeleiding

Sommige technieken lenen zich beter voor individueel werk of kleine groepjes, terwijl andere juist klassikaal effectiever zijn. Overweeg welke indeling het beste werkt voor jouw klas. Bepaal of je extra begeleiding nodig hebt van een collega en maak daarover afspraken. Denk ook na over hoe je de groepjes wilt vormen: laat je leerlingen zelf kiezen, bepaal jij de indeling, of gebruik je een creatieve mixer (bv. **deze Happy Snack**) om de groepen te vormen?

stap 4

Kies de gepaste participatietechniek

Er zijn verschillende participatietechnieken (zie de **tabel hieronder**) die je kunt inzetten om de betrokkenheid van je leerlingen te stimuleren. De keuze voor een techniek hangt af van het doel dat je wilt bereiken. Wil je bijvoorbeeld nieuwe ideeën verzamelen, dan kies je een andere techniek dan wanneer je de prioriteiten van de leerlingen wilt verkennen. Denk goed na over wat je wilt bereiken met de sessie en kies de techniek die het beste past bij de behoeften van je klas en het beoogde resultaat.

stap 5

Bereid de ruimte en materiaal voor

Stem de indeling van je klaslokaal af op de gekozen participatietechniek en verschuif tafels indien nodig. Afhankelijk van de gekozen techniek heb je mogelijk specifiek materiaal nodig. Lees de instructies op het techniekfiche en zorg ervoor dat je voldoende tijd hebt om alles voor te bereiden.

Tip: overweeg eens om een participatiesessie in de buitenlucht te organiseren! Buiten zijn heeft een positieve invloed op het mentaal welbevinden van leerlingen, vooral als je toegang hebt tot groene ruimtes, zoals een groene speelplaats of een nabijgelegen park.

Overzicht participatietechnieken

TECHNIEK	INDELING	DOELSTELLING	DUUR
1. ASSOCIATIESPEL	- Klassikaal - In kleine groepen	- Nieuwe ideeën en oplossingen genereren - Feedback en meningen verzamelen	20 min.
2. BRAINSTORM	- Klassikaal - In kleine groepen	- Nieuwe ideeën en oplossingen genereren	20 min.
3. COLLAGE	- Individueel en klassikaal	- Nieuwe ideeën en oplossingen genereren - Feedback en meningen verzamelen	30 min.
4. DENKEN-DELEN-UITWISSELEN	- Individueel, in duo's en klassikaal	- Feedback en meningen verzamelen	15 min.
5. DISCUSSIE - KAARTEN	- Klassikaal - In kleine groepen	- Feedback en meningen verzamelen	30 min.
6. DOTMOCRACY	- Individueel en klassikaal	- Prioriteiten bepalen	15 min.
7. DROMEN & ANGSTEN	- Individueel en klassikaal	- Feedback en meningen verzamelen - Nieuwe ideeën en oplossingen genereren	30 min.
8. INTERVIEWS	- In duo's	- Feedback en meningen verzamelen - Nieuwe ideeën en oplossingen genereren	30 min.
9. LEERLINGENJURY	- Individueel, in duo's en klassikaal	- Feedback en meningen verzamelen - Prioriteiten bepalen	30 min.
10. PROACTIEF CIRKELEN	- Klassikaal	- Feedback en meningen verzamelen	20 min.
11. STELLINGENSPEL	- Klassikaal	- Feedback en meningen verzamelen	20 min.
12. TOEKOMST-DROMEN	- Individueel	- Nieuwe ideeën en oplossingen genereren	30-50 min.
13. WERELDCAFÉ	- In kleine groepen	- Nieuwe ideeën en oplossingen genereren	50 min.

Uitvoering

stap 1

Draag zorg voor een veilige sfeer

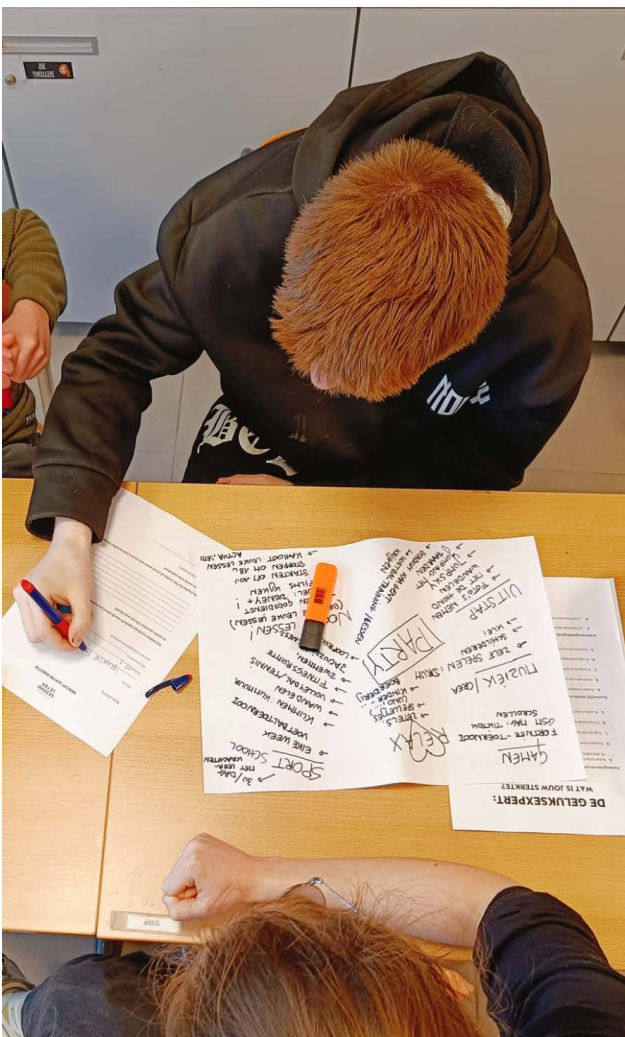
Veiligheid is een belangrijke basis voor succesvolle participatie. Leerlingen moeten zich vrij voelen om gedachten en gevoelens te delen zonder angst voor oordeel. **Is er vertrouwen en respect, of spelen er conflicten of uitsluiting?** Gaat het om een groep die elkaar nog moet leren kennen of zijn leerlingen al vertrouwd met elkaar? Schat in of er voldoende veiligheid is om aan de slag te gaan rond een bepaald thema. Als dit niet het geval is, kun je extra ondersteuning bieden, de techniek aanpassen of in kleinere groepjes werken.

stap 2

Start de sessie met een energizer

Kies een korte, energieke activiteit die de leerlingen helpt om in de juiste mindset te komen. Dit kan een **'Happy Snack'** zijn (een korte activiteit van 15 minuten) of zoek online naar een leuke, dynamische energizer die past bij de sfeer die je wilt creëren.

Tip: voor leerlingen die moeite hebben met stilzitten, kun je overwegen om gedurende de sessie bewegings-tussendoortjes in te bouwen, zoals even opstaan, bewegen of een kort dansje. Dit helpt niet alleen om hun energie te kanaliseren, maar verbetert ook de concentratie en focus. Op [sweep.be](https://www.sweep.be) ontdek je hoe je met leuke en eenvoudige breaks het verschil kan maken.

stap 3

Introductie

Leg de leerlingen uit wat ze gaan doen en waarom. Geef duidelijk aan wat het doel van de sessie is en wat er met hun ideeën zal gebeuren.

stap 4

Volg de instructies van de gekozen techniek

Begin met de gekozen participatietechniek en volg de stappen zoals beschreven in de handleiding. Zorg ervoor dat de leerlingen het benodigde materiaal hebben en deel ze, indien nodig, in groepen in.

Na afloop

stap 1

Organiseer een nagesprek

Plan na de participatiesessie een nagesprek om zowel het proces als het resultaat te bespreken. Laat de leerlingen reflecteren op hun tevredenheid over de ideeën die zijn ontstaan en welke stappen nu gezet moeten worden. Vraag je leerlingen wat ze ervan vonden. Was het leuk? Heeft de aanpak gewerkt? Willen ze nog eens op deze manier aan de slag? Wat kon beter? Wat vonden ze moeilijk?

stap 2

Zorg voor opvolging

Heeft de sessie waardevolle resultaten opgeleverd? Zorg dan voor een goede opvolging. Hier zijn enkele tips om ervoor te zorgen dat de participatiesessie een blijvende impact heeft op het schoolgebeuren:

Presenteer de resultaten

Overweeg om een presentatie te organiseren waarin je de bevindingen en ideeën die tijdens de participatiesessies zijn verzameld, deelt met de leerlingen en collega's. Door hun input zichtbaar te maken, voelen leerlingen dat hun stem waardevol is en serieus wordt genomen.

Muur van ideeën

Creëer een permanente 'muur van ideeën' in de klas of op school waar leerlingen hun ideeën, suggesties en opmerkingen kunnen opschrijven en delen. Dit zorgt ervoor dat hun stem continu wordt gehoord en biedt ruimte voor nieuwe input. Dit kan een fysiek bord zijn of een digitale omgeving, afhankelijk van wat het beste werkt. Is er al een ideeënbus op school? Toon je leerlingen waar die zich bevindt en hoe ze ideeën kunnen insturen.

Communicatie met het schoolbestuur

Als je met jouw leerlingen hebt gewerkt rond beleidsthema's, is het belangrijk om ook het schoolbestuur op de hoogte te brengen van wat er is besproken. Communiqueer de standpunten naar de schooldirectie en/of relevante werkgroepen, zodat de stem van de leerlingen wordt gehoord op een hoger niveau. **Een leuk idee is om de leerlingen te vragen een brief naar de directeur te schrijven en die zelf af te geven (zie bijlage 1 op pagina 40).** Dit is een bekrachtigende manier om hen ideeën en zorgen te laten uiten. Het helpt hen ook om actief deel te nemen aan het besluitvormingsproces binnen de school.

Beste directeur,

Wij, de leerlingen van klasgroep _____, willen graag terugkijken naar de participatiesessie die we hebben gehad.

Wat we hebben besproken:

Ons thema: _____

Dit vinden we over het thema:

--	--

Wat we graag zouden willen zien op school:

Wij hopen dat deze ideeën kunnen bijdragen aan een betere sfeer en meer aandacht voor mentaal welbevinden op school.

Met vriendelijke groet,

Klasgroep: _____

Naam: _____

Tip: verwijst de directie naar het stappenplan van Gezonde School of naar de participatietechnieken voor het schoolteam, zodat er gezamenlijk stappen kunnen worden gezet richting een sterk en gedragen welbevindenbeleid op school.

Organiseer een vervolgsessie

Zorg ervoor dat de participatiesessies een stap zijn in een doorlopend proces en geen eindpunt. Volg op wat je met de leerlingen hebt besproken en houd hen op de hoogte van de voortgang. Evalueer desgewenst de genomen stappen. Plan bijvoorbeeld een vervolgsessie om samen te evalueren wat er met hun input is gedaan en of verdere acties nodig zijn.

Blijf leerlingen actief betrekken

Zoals gezegd kent participatie verschillende niveaus. Indien gewenst, kun je ervoor kiezen om leerlingen actief te blijven betrekken bij de verdere uitwerking van de plannen. Dit kan door hen in de volgende fases opnieuw te laten meedenken, hun hulp in te schakelen bij het ontwikkelen van oplossingen, het nemen van beslissingen of zelfs door hen te betrekken bij de uitvoering van de plannen.

PARTICIPATIE- TECHNIEKEN

Duiding

Tijdens het associatiespel nodig je leerlingen uit om hun gedachten, ideeën en associaties te delen over een bepaald onderwerp of thema. Het doel van het spel is om een vrije stroom van gedachten op gang te brengen, creativiteit te stimuleren en nieuwe verbindingen te leggen.

Benodigd materiaal

- A3 papier of karton
- Pennen, stiften of kleurpotloden
- Foto's, prentjes, knipsels uit tijdschriften en pictogrammen (bv. **Sclera picto's**)
- Pritstiften en/of plakband en schaar
- Post-its

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Introductie

Leg de leerlingen uit dat ze vandaag gaan associëren. Het doel van het associatiespel is om snel en spontaan ideeën en gedachten te delen over een gekozen thema. Benadruk dat er geen 'goede' of 'foute' antwoorden zijn. Het gaat erom dat iedereen vrij is om mee te denken en creatieve ideeën te delen.

De basisregels zijn:

- **Geen kritiek:** alle ideeën zijn welkom, of ze nu logisch, grappig of ongebruikelijk zijn.
- **Spontaan denken:** deel meteen wat in je opkomt, zonder er te lang over na te denken.
- **Vrijheid van uitdrukking:** je mag schrijven, tekenen of symbolen gebruiken om je gedachten weer te geven.

2. Start met een voorbeeld

Een voorbeeld helpt leerlingen het associatiespel beter te begrijpen. Schrijf een woord of thema op het midden van het bord of groot papier en teken eventueel een verduidelijkende illustratie. Je kunt ook aan de leerlingen vragen om jou een woord te geven waar jij op kunt associëren. Deel vervolgens je eerste reacties, waarbij je niet alleen woorden gebruikt, maar bijvoorbeeld ook tekeningen of afbeeldingen om je gedachten uit te beelden. Dit maakt het spel visueel en concreet, waardoor leerlingen een duidelijk voorbeeld krijgen van hoe ze zelf hun associaties kunnen delen.

Tip: deel persoonlijke associaties en laat zien dat het oké is om eigen ervaringen en gevoelens in te brengen. Dit moedigt de leerlingen aan om ook open en eerlijk te zijn.

3. Spontane associaties

Check bij de leerlingen of alles duidelijk is. Als dat het geval is, schrijf je het gekozen thema van de sessie op het midden van het bord of op een groot papier. Voeg een verduidelijkende afbeelding of illustratie toe. Geef vervolgens aan dat het tijd is om te beginnen. Vraag de leerlingen om bij het zien van het thema direct hun eerste gedachten te delen. Dit kunnen ze op verschillende manieren doen: door woorden of tekeningen op post-its te schrijven (één post-it per associatie) of door afbeeldingen te kiezen uit het visuele materiaal dat je hebt meegebracht. Moedig hen aan om snel te reageren, zonder te lang na te denken, en meerdere ideeën te verzinnen.

Tip: werken jouw leerlingen graag digitaal? Je kan het associatiespel ook online spelen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van Mentimeter.

4. Resultaten bekijken

Na ongeveer 5 à 10 minuten stopt de associatieronde. Vraag de leerlingen om de door hen gekozen woorden, tekeningen en afbeeldingen rond het centrale thema op te hangen of te plakken. Dit zorgt voor een visueel overzicht van alle associaties.

Overloop klassikaal wat opvalt in de gedeelde ideeën:

- *Zijn er opvallende overeenkomsten of verschillen?*
- *Zitten er verrassende of onverwachte associaties tussen?*
- *Wat valt op in de tekeningen of afbeeldingen?*

5. Optioneel: reageren op elkaars ideeën

Je kunt leerlingen vervolgens ook de gelegenheid geven om voort te bouwen op elkaars ideeën. Bekijk vooraf of er voldoende veiligheid in de klas is om op een respectvolle manier op elkaar te reageren. Als dit niet het geval is, kun je deze stap overslaan.

Begin met het kiezen van een opvallend associatiewoord of -beeld uit de eerste associatieronde. Dit kan een idee zijn dat vaker werd genoemd, verrassend creatief was, of juist iets compleet nieuws toevoegde.

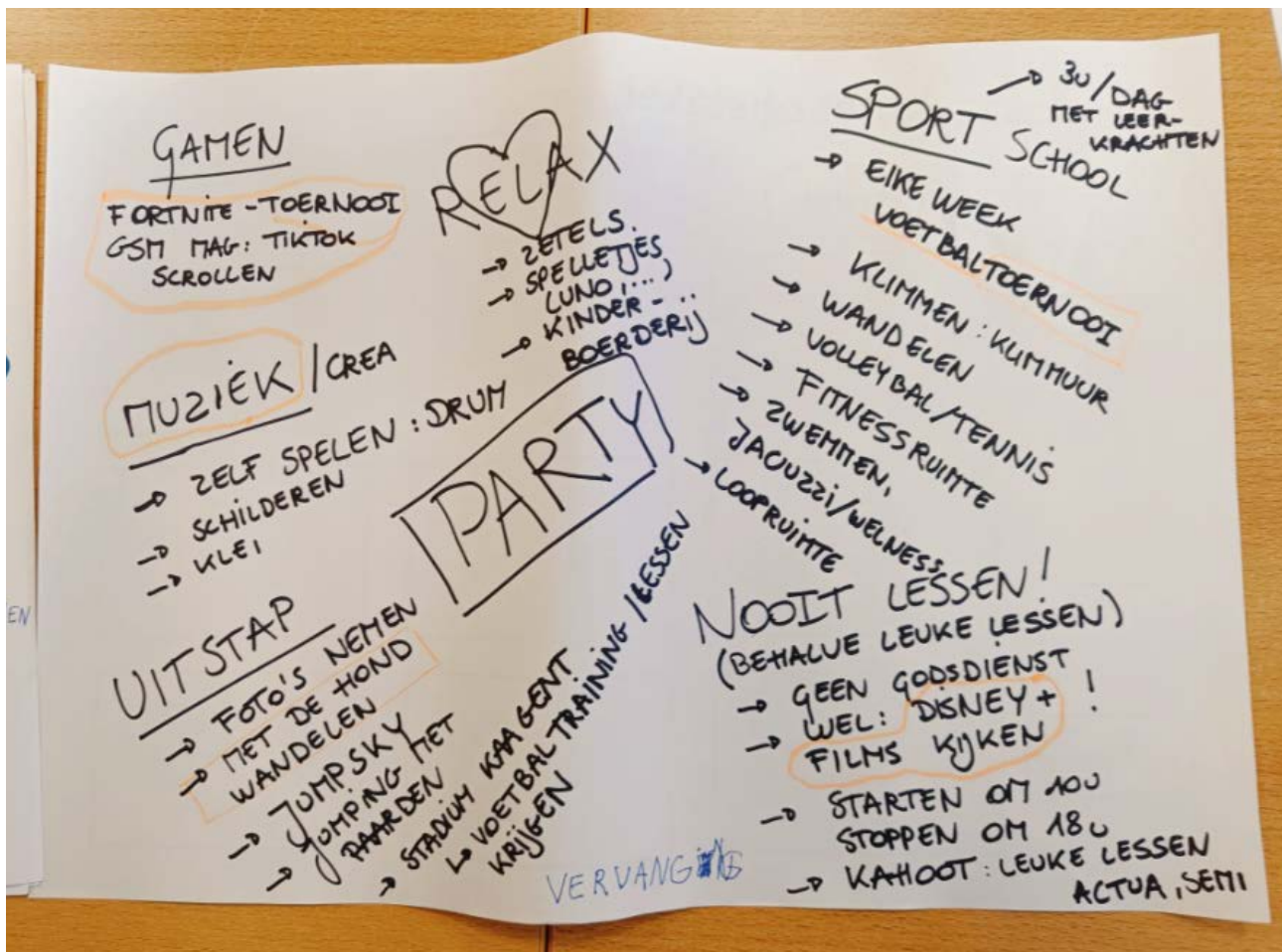
Leg uit dat de leerlingen nu de kans krijgen om verder te associëren rond dit idee. Geef hen enkele minuten om één woord of beeld te kiezen en laat ze dit rond het oorspronkelijke woord of beeld plakken in het visuele overzicht.

6. Begeleiding en ondersteuning

Als leerlingen moeite hebben om snel te reageren, kun je hen op weg helpen door kort enkele vragen te stellen die hen stimuleren na te denken over hun gedachten en gevoelens bij het thema:

- “Kun je iets noemen dat je hieraan doet denken?”
- “Welk woord komt als eerste in je op bij dit thema?”
- “Welke situatie of plaats doet je hieraan denken?”
- “Welke geur, kleur, smaak of geluid past hierbij?”
- “Waar zou je dit kunnen zien of beleven?”
- “Wat zou je doen als je dit tegenkomt?”
- “Welk gevoel roept dit woord bij je op?”

Bronvermelding: deze techniek is geïnspireerd door het ‘associatiespel’ van **De Ambrassade**.

Duiding

Een brainstormsessie is een creatieve methode waarbij leerlingen hun verschillende ideeën en gedachten over een specifiek onderwerp of probleem kunnen delen en ontwikkelen.

Het doel van een brainstorm is om een breed scala aan ideeën te genereren zonder dat er meteen een oordeel of kritiek op de voorstellen komt.

Benodigd materiaal

- A3 papier of karton
- Pennen, stiften en kleurpotloden in verschillende kleuren
- Optioneel: invultemplate brainstorm (**bijlage 2 op p. 41**)
- Optioneel: visuele ondersteuningskaarten (**bijlage 3 op p. 42**)

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Leg de regels uit

Leg de leerlingen de basisregels voor de brainstormsessie uit.

De basisregels zijn:

- **Geen kritiek:** leg uit dat tijdens de brainstormsessie alle ideeën welkom zijn en dat er geen negatieve opmerkingen of kritiek mogen worden gegeven.
- **Hoe meer ideeën, hoe beter:** moedig leerlingen aan om zoveel mogelijk ideeën te bedenken, zelfs de meest ongewone of gekke. Vaak kunnen deze onverwachte ideeën leiden tot creatieve oplossingen.
- **Bouw voort op elkaars ideeën:** moedig leerlingen aan om ideeën van anderen verder te ontwikkelen of aan te vullen, zodat een gezamenlijk proces ontstaat.

Tip: vinden jouw leerlingen het lastig om het concept van een brainstorm te begrijpen? In **bijlage 2 op p. 41** vind je een invultemplate die het brainstormproces visueel maakt.

2. Brainstormen maar!

Wanneer de basisregels voor de brainstormsessie duidelijk zijn, kan het daadwerkelijke brainstormen beginnen. Stel de leerlingen eerst enkele open vragen over het centrale thema om hun creatieve proces te stimuleren. Als je merkt dat ze eerst wat tijd nodig hebben om rustig na te denken, start dan met een **stiltebrainstorm**. Geef hen een paar minuten om individueel na te denken over het thema en hun ideeën op te schrijven.

Na de stiltebrainstorm kan je klassikaal of in kleinere groepen verder brainstormen.

- **Bij een groepsbrainstorm:** vraag de leerlingen om hun ideeën met elkaar te delen, op post-its te noteren en op een groot A3-blad te plakken.
- **Bij een klassikale brainstorm:** vraag de leerlingen om hun ideeën hardop te delen. Schrijf de ideeën op post-its en plak die op een groot vel papier of het bord.
- **Digitaal brainstormen:** voor oudere leerlingen of leerlingen die goed met digitale tools werken, kan een digitale brainstorm ook een optie zijn. Gebruik programma's zoals **Miro** of **Canva**.

Tip: brainstormen kan veel energie kosten. Het kan helpen om tijdens de sessie korte pauzes in te lassen. Bijvoorbeeld een kort dansje of een energizer om weer even op te laden. Zo hebben de leerlingen na de pauze weer de ruimte om creatief verder te denken.

3. Begeleiding en ondersteuning

Het is belangrijk om de brainstormsessie goed te begeleiden en ervoor te zorgen dat alle leerlingen voldoende ruimte krijgen om hun ideeën te delen. Wanneer je met groepjes werkt, beweeg je actief van groepje naar groepje om iedereen de nodige aandacht te geven en te zorgen dat iedereen actief kan deelnemen. Werk je klassikaal, zorg er dan voor dat alle leerlingen de kans krijgen om iets te zeggen en hun ideeën te delen. Stel voldoende reflectievragen en moedig leerlingen aan om voort te bouwen op elkaars ideeën. Vraag bijvoorbeeld: “Wat vind jij van het idee van X?”, “Hoe zou jij dit idee aanpassen om...?” of “Wat zou jij toevoegen aan dit voorstel?”

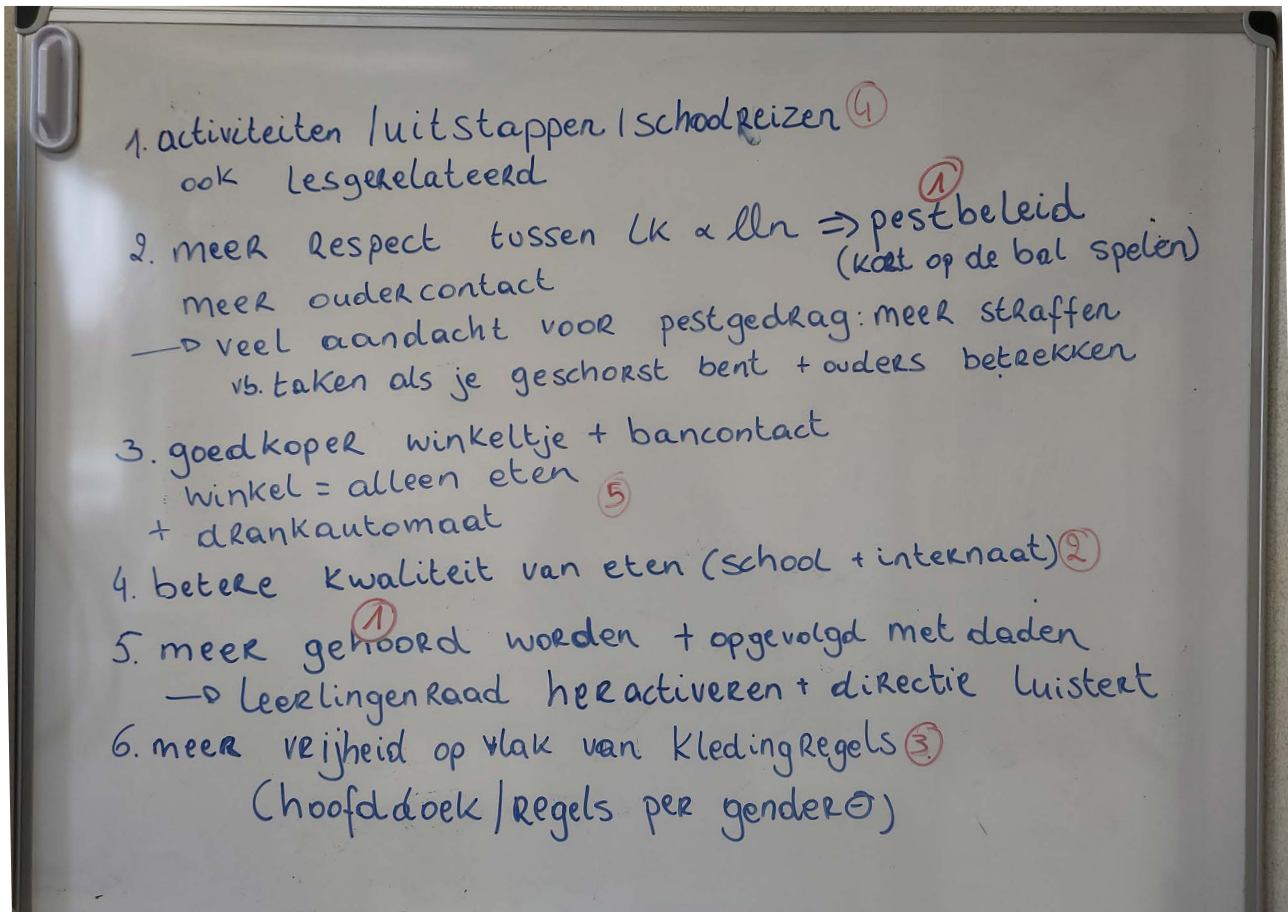
Tip: als je merkt dat leerlingen moeite hebben met het verwoorden van hun ideeën, bied dan visuele hulpmiddelen aan. In [bijlage 3 op p. 42](#) vind je voorbeelden van visuele ondersteuningskaarten die je kunt gebruiken rond het onderwerp ‘de school opknappen’. Je kunt ook overwegen om leerlingen te laten tekenen in plaats van schrijven of andere materialen te gebruiken, zoals stickers of afbeeldingen, zodat ze hun gedachten visueel kunnen weergeven.

4. Ideeën ordenen en prioriteren

Na de brainstormsessie is het belangrijk om de ideeën te ordenen en de beste of meest haalbare keuzes te maken:

- **Groeperen:** begin met het samenvoegen van ideeën die hetzelfde of vergelijkbaar zijn. Dit kun je doen door de post-its te clusteren op basis van overeenkomsten.
- **Prioriteren:** nadat de ideeën zijn gegroepeerd, bepaal je welke de meeste aandacht verdienen. Een leuke en effectieve manier om dit te doen, is met de dotmocracy-techniek, zoals ook beschreven op [p 22](#) in deze bundel.
- **Geselecteerde ideeën verder uitwerken:** wanneer de belangrijkste ideeën gekozen zijn, kun je verder nadenken over hoe ze kunnen worden uitgewerkt. Dit kan eventueel in een volgende participatiesessie. Vraag de leerlingen om na te denken over wat er nodig is om hun idee werkelijkheid te maken of wat er nog onduidelijk is.

2. Zelf aan de slag

Laat de leerlingen eerst de materialen zien die ze mogen gebruiken. Vervolgens kunnen ze zelf aan de slag gaan met het door jou gekozen thema (bv. de inrichting van de speelplaats of een ideale les). Je kunt hen individueel of in kleine groepjes laten werken. Moedig hen aan om creatief te zijn en buiten de gebaande paden te denken. Terwijl ze bezig zijn, beweeg je rond in de klas en stel je vragen die hen aanzetten tot reflectie, zoals:

- “Waarom heb je dit plaatje gekozen?”
- “Wat wil je met dit element uitdrukken?”
- “Als X dit zegt, ben jij het daar dan mee eens?”

Tip: om de collage een extra dimensie te geven, kun je meerdere zintuigen betrekken. Naast afbeeldingen kun je materialen toevoegen die de tastzin prikkelen, zoals voelstickers met zachte texturen of reliëf, natuurmaterialen of 3D-voorwerpen.

3. Wisselen van perspectief (optioneel)

Als je rond verschillende meningen of thema's werkt (zoals voor/tegen of positief/negatief), kan het nuttig zijn om leerlingen van collage te laten wisselen. Je kunt hen de ene helft van de sessie aan één mening laten werken en daarna omwisselen, of de sessie opsplitsen over twee lesuren.

4. Begeleiding en ondersteuning

Het is belangrijk om de leerlingen actief te begeleiden terwijl ze de collage maken. Zorg ervoor dat iedereen voldoende ruimte krijgt om ideeën te delen en tot uiting te brengen. Beweeg van leerling naar leerling, vooral als ze moeilijkheden ondervinden bij het kiezen van materialen of het verduidelijken van hun idee.

Merk je dat jouw leerlingen extra ondersteuning nodig hebben?

- Voor leerlingen die moeite hebben met abstracte beelden, kun je **herkenbare en concrete prentjes** aanbieden die direct aansluiten bij het thema. Dit helpt hen om zich beter te concentreren en maakt het makkelijker om een collage te creëren.
- Een andere manier om de opdracht eenvoudiger te maken, is door de **materiaalkeuze te beperken**. Geef leerlingen minder keuzevrijheid en bied een zorgvuldig samengestelde selectie van afbeeldingen aan. Vermijd tijdschriften waarin ze moeten bladeren omdat dit afleiding kan veroorzaken.

Hebben jouw leerlingen juist behoefte aan meer uitdaging?

Voor oudere leerlingen of leerlingen die goed met digitale tools kunnen werken, kan een **digitale collage** een boeiendere en uitdagendere optie zijn. Gebruik programma's zoals **Miro** of **Canva**, of laat ze AI-tools zoals **Craiyon** gebruiken om originele beelden te creëren.

Duiding

Denken-delen-uitwisselen is een korte maar krachtige techniek die leerlingen in staat stelt om hun gedachten over het gekozen thema voor de sessie te verkennen en met elkaar te delen.

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Introductie

Vertel de leerlingen dat jullie vandaag zullen praten over het gekozen thema. Leg uit dat ze eerst zelf moeten nadenken, daarna in gesprek gaan met een klasgenoot over wat zij belangrijk vinden, en aan het einde van de les samen als groep delen wat ze van elkaar hebben geleerd.

2. Denken

Presenteer het thema als een concrete vraag. Het is belangrijk dat de vraag niet te groot of te abstract is, zodat de leerlingen er makkelijk over kunnen nadenken en hun gedachten goed kunnen verwoorden. Voorbeelden van vragen:

- *“Wat maakt jou blij op school?”*
- *“Wat helpt jou als je je gespannen voelt?”*
- *“Wat maakt een schooldag voor jou fijn?”*

Geef de leerlingen enkele minuten om na te denken en hun antwoorden op te schrijven. Leerlingen die moeite hebben met schrijven, kunnen ook tekenen of losse woorden noteren die ze associëren met het thema.

3. Delen

Laat de leerlingen per twee hun antwoorden met elkaar bespreken. Geef ze hiervoor ongeveer 10 minuten de tijd. Moedig hen aan om elkaar vragen te stellen, zoals:

- *“Waarom vind jij dat belangrijk?”*
- *“Wat maakt dat voor jou zo speciaal?”*
- *“Herken je iets in wat de ander zegt?”*

Dit helpt om dieper in te gaan op de ideeën en de leerlingen te laten zien hoe hun antwoorden overeenkomen of juist verschillen.

Hebben jouw leerlingen moeite om zich mondeling uit te drukken?

Gebruik visuele ondersteuningsmaterialen, zoals afbeeldingen en pictogrammen (bijvoorbeeld **Sclera-picto's**), of laat duo's samen een tekening maken om hun ideeën te visualiseren. Je kunt ook aanvullingen aanbieden, zoals: *“Ik vind het belangrijk dat...”, “Wat ik hoop te bereiken is...” of “Ik voel me blij als...”*. Dit helpt hen om makkelijker hun gedachten te verwoorden.

Hebben jouw leerlingen moeite om naar elkaar te luisteren?

Introduceer een praatbal, -pen of -stok. Alleen degene die deze vastheeft, mag praten, terwijl de ander aandachtig luistert. Dit maakt de gespreksregels duidelijk en bevordert wederzijds respect.

Tip: denk goed na over de samenstelling van de duo's. Combineer bijvoorbeeld een leerling met sterkere sociale vaardigheden met iemand die wat extra ondersteuning kan gebruiken, zodat ze elkaar kunnen versterken.

4. Uitwisselen

Na de duogesprekken komen de leerlingen terug in de grote groep. Vraag elk duo om één of twee belangrijke inzichten of ideeën te delen. Stel gerichte vragen zoals:

- *“Wat heb je geleerd van je gesprekspartner?”*
- *“Wat vond je het interessantste wat je hoorde?”*
- *“Waar waren jullie het over (on)eens?”*

Als een leerling liever niet voor de klas spreekt, bied dan alternatieven om hun gedachten te delen. Bijvoorbeeld door het duo hun tekening te laten tonen aan de rest van de klas, of door een foto te kiezen die hun idee symboliseert.

Duiding

Discussiekaarten zijn een handig hulpmiddel om belangrijke thema's te verkennen en discussie en reflectie te stimuleren. Ze maken een probleem overzichtelijk door de verschillende elementen of aspecten van een zaak afzonderlijk te belichten.

Deze kaarten helpen leerlingen om dieper na te denken over het onderwerp en moedigen hen aan om hun eigen ervaringen en standpunten te onderzoeken en te delen met anderen.

Benodigd materiaal

- Discussiekaarten en hulpvragen (zie [bijlage 4 op p. 44](#) voor voorbeelden)

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Korte uitleg: wat zijn discussiekaarten?

Vertel de leerlingen dat ze gaan werken met kaarten waarop onderdelen van het thema staan dat jullie tijdens deze sessie gaan bespreken. Het is de bedoeling dat ze in gesprek gaan over de onderwerpen op de kaarten. Het doel is om verschillende standpunten te verkennen en na te denken over hun gedachten en opvattingen over deze onderwerpen.

BUITENSCHOLSE ACTIVITEITEN

REGELS ROND KLEDIJ

ETEN EN DRINKEN OP SCHOOL

STRAFFEN

2. Verdeel of projecteer de discussiekaarten

Als je met groepjes werkt, verdeel je de discussiekaarten onder de leerlingen, zodat elk groepje een eigen kaart krijgt. Laat alle groepjes gelijktijdig werken aan dezelfde onderwerpen, zodat er een gezamenlijke focus is tijdens de discussie.

Als je klassikaal werkt, projecteer of toon je de kaarten op het bord of scherm. Zorg ervoor dat alle leerlingen de kaarten duidelijk kunnen zien en geef hen voldoende tijd om de informatie goed te verwerken, zodat ze zich kunnen voorbereiden op de discussie.

3. Breng het gesprek op gang

Zodra alle leerlingen de discussiekaart goed hebben bekeken, kun je hulpvragen stellen om het gesprek op gang te brengen. Zorg ervoor dat iedereen de kans krijgt om iets te zeggen en moedig hen aan om hun gedachten te delen. Het is belangrijk om een veilige omgeving te waarborgen: als een leerling liever niet over een bepaald onderwerp spreekt, is het prima dat die een rondje overslaat.

Als je met groepjes werkt, kun je momenten voorzien waarop elk groepje hun belangrijkste bevindingen met de klas deelt. Dit helpt de discussie te verdiepen en zorgt ervoor dat iedereen actief bij het gesprek wordt betrokken.

Tip: hebben jouw leerlingen wat tijd nodig om hun gedachten op een rijtje te zetten? Plan dan momenten in waarop ze zelfstandig kunnen nadenken voordat ze hun ideeën in groepsverband verder bespreken.

4. Nieuwe kaarten introduceren

Wanneer leerlingen klaar zijn met de discussie over een kaart, geef of projecteer je een nieuwe kaart. Bepaal van tevoren hoeveel kaarten je wilt bespreken en zorg ervoor dat elke discussie binnen de tijd blijft.

5. Begeleiding en ondersteuning

Beweeg tijdens de discussie tussen de groepjes om hen te ondersteunen en te zorgen dat de gesprekken gaande blijven.

Stel daartoe verdiepende vragen die afgestemd zijn op de behoeften van jouw leerlingen:

- **Open vs. gesloten vragen:** kies de juiste vraagstijl op basis van het niveau van de leerlingen en het doel van de discussie.
- **Concrete vs. abstracte vragen:** stem de complexiteit van de vragen af op het niveau van de klas, zodat alle leerlingen zich aangesproken voelen en kunnen bijdragen.
- **Fantasievraagstukken:** gebruik vragen die de verbeelding van de leerlingen prikkelen en hen aanmoedigen om creatief na te denken over het onderwerp.

Kunnen jouw leerlingen extra uitdaging gebruiken?

Laat hen dan nadenken over zowel voor- als tegenargumenten rond de discussiekaart. Een leuke manier om dit te doen, is door twee leerlingen tegenover elkaar te zetten, terwijl de andere leerlingen in een rij achter hen staan. De leerling aan de linkerkant bedenkt argumenten voor de stelling (voor), en de leerling aan de rechterkant bedenkt argumenten tegen de stelling (tegen). Geef hen enkele minuten om hun argumenten te verzamelen en te overwegen. Zodra een leerling geen nieuwe argumenten meer kan bedenken, stapt die opzij en gaat achteraan in de rij staan. De volgende leerling neemt de plaats in en voegt nieuwe voor- of tegenargumenten toe.

Deze activiteit helpt leerlingen een situatie vanuit verschillende perspectieven te bekijken. Eindig met een stemming om te evalueren wie voor en wie tegen is. Zo kun je alle verzamelde argumenten bespreken en samen een besluit nemen.

Bronvermelding: de techniek 'Discussiekaarten' is gebaseerd op 'Issue Cards' van [servicedesigntools.org](https://www.servicedesigntools.org).

Duiding

Met de dotmocracy-techniek kun je snel en efficiënt nagaan welke ideeën bij de leerlingen de meeste voorkeur hebben. Dit kunnen ideeën zijn die eerder zijn verzameld tijdens participatiesessies of voorstellen die jij zelf aandraagt. Door middel van stickers, stempels of andere markeringen stemmen zij op de ideeën die zij het belangrijkste vinden.

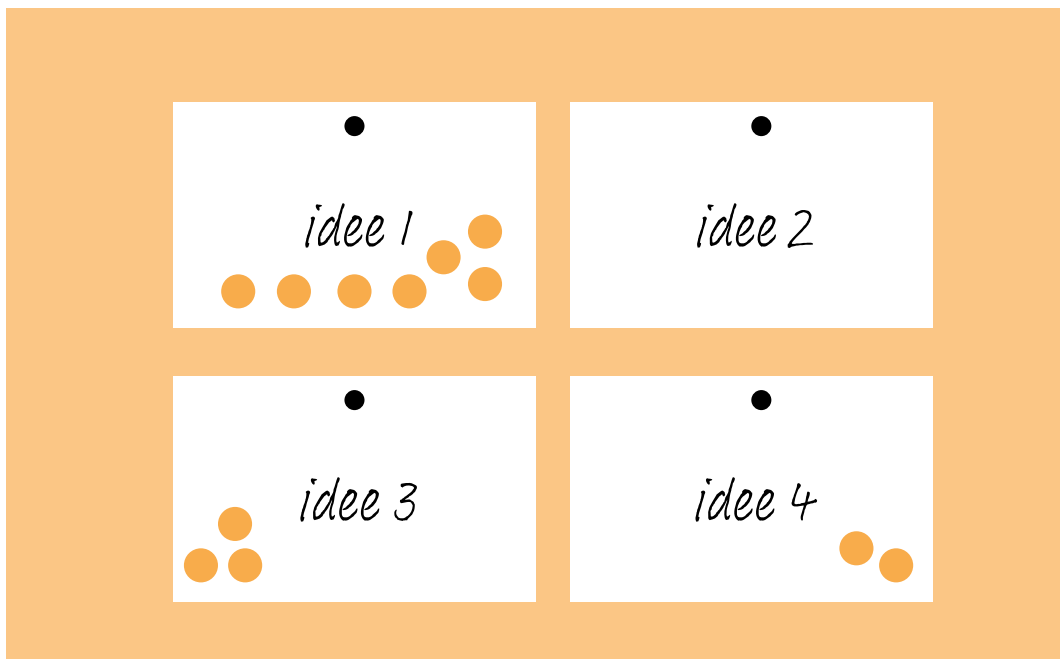
Benodigd materiaal

- Ronde stickers of stempelinkt
- Groot vel papier of bord om ideeën zichtbaar te maken

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Introductie

Leg uit dat je graag de mening van de leerlingen wilt weten. Ze gaan stemmen op een aantal voorstellen of ideeën door stickers te plakken of te stempelen met hun duim. Elke stip of duim staat voor hun voorkeur voor een bepaald idee. Benadruk dat elke leerling maar een beperkt aantal stemmogelijkheden heeft, bijvoorbeeld drie, om hun prioriteiten aan te geven.

2. Ideeën presenteren

Geef een korte toelichting over de ideeën waar de leerlingen op mogen stemmen. Zorg ervoor dat de verschillende ideeën die al zijn verzameld, duidelijk zichtbaar zijn. Gebruik eventueel afbeeldingen, video's of andere visuele hulpmiddelen om elk voorstel verder toe te lichten, zodat alle leerlingen het goed kunnen begrijpen en volgen.

3. Stippen of stempels plaatsen

Laat de leerlingen hun voorkeuren aangeven door stippen of duimen (met stempelinkt) te plaatsen bij de ideeën die zij het belangrijkst vinden. Bepaal van tevoren hoeveel stippen of stempels elke leerling mag plaatsen, afhankelijk van het aantal ideeën dat je wilt voorleggen. Leerlingen kunnen hun stippen of stempels verdelen over meerdere ideeën of ze allemaal op één idee zetten.

4. Resultaten bekijken

Nadat alle stippen of stempels zijn geplaatst, bespreek je de resultaten met de groep. Kijk naar de ideeën met de meeste markeringen en bespreek waarom ze die belangrijk vinden. Vraag de leerlingen om hun keuzes toe te lichten en te delen welke ideeën zij als het meest waardevol beschouwen en waarom.

5. Prioriteiten vaststellen

Met de resultaten van de dotmocracy-techniek bespreek je samen welke ideeën nu verder ontwikkeld of geïmplementeerd moeten worden. Maak een top 3 van de ideeën die de meeste steun hebben gekregen en kijk welke actiepunten hieruit voortkomen.

Duiding

Met 'dromen & angsten' kan je met je leerlingen praten over wat zij hopen te veranderen of bereiken (dromen) en waar zij zich zorgen over maken (angsten) in verband met het gekozen thema. Het doel is om meer inzicht te krijgen in wat er speelt bij de leerlingen en samen na te denken over wat er beter kan.

Benodigd materiaal

- Groot vel papier of whiteboard voor het vastleggen van ideeën
- Pennen of stiften
- Groene en rode post-its
- Optioneel: stickers voor prioriteiten

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Introductie

Leg de leerlingen uit dat ze vandaag gaan praten over hun 'dromen' en 'angsten' in verband met het gekozen thema voor de sessie. Leg duidelijk uit wat je bedoelt met deze twee begrippen:

- **Dromen:** wat zou je graag willen veranderen of bereiken? Dit kan iets zijn dat je helpt om je beter te voelen, of iets wat de school voor jou zou kunnen doen om het prettiger of makkelijker te maken. Bijvoorbeeld: "Ik zou willen dat we meer pauze hebben", of "Ik zou willen dat ik meer vertrouwen krijg in mijn schoolwerk".
- **Angsten:** waar maak je je zorgen over? Wat houdt je tegen of wat maakt je bang? Dit kunnen zorgen zijn over school, sociale situaties of persoonlijke uitdagingen. Bijvoorbeeld: "Ik ben bang dat ik niet genoeg tijd heb voor mijn huiswerk", of "Ik maak me zorgen over hoe ik me moet gedragen in de klas".

Zorg ervoor dat de leerlingen weten dat dit een veilige ruimte is waar ze zowel positieve als negatieve gedachten kunnen delen. Moedig hen aan om open te praten omdat dit helpt om dingen beter te maken. Geef ook aan dat het helemaal oké is als ze liever niets zeggen of alleen naar anderen willen luisteren.

2. Beginnen met dromen

Vraag de leerlingen om eerst na te denken over hun dromen tijdens hun schooltijd. Geef hen groene post-its en vraag hen om drie dromen op te schrijven. Als leerlingen moeite hebben met het verwoorden van hun gedachten, kun je pictogrammen (bv. **Sclera picto's**), afbeeldingen of andere visuele hulpmiddelen aanbieden die hen kunnen helpen. Laat de leerlingen de post-its vervolgens op een groot vel papier of whiteboard plakken.

3. Angsten verzamelen

Vraag de leerlingen nu om na te denken over wat hen zorgen baart of bang maakt in verband met het gekozen thema voor de sessie. Geef de leerlingen rode post-its om drie angsten op te schrijven. Net als bij de dromen kun je pictogrammen of afbeeldingen gebruiken die hen helpen om hun angsten visueel te maken. Laat de leerlingen de rode post-its weer op het bord of een groot vel papier plakken, zodat je een visueel overzicht krijgt van de angsten die spelen in de groep.

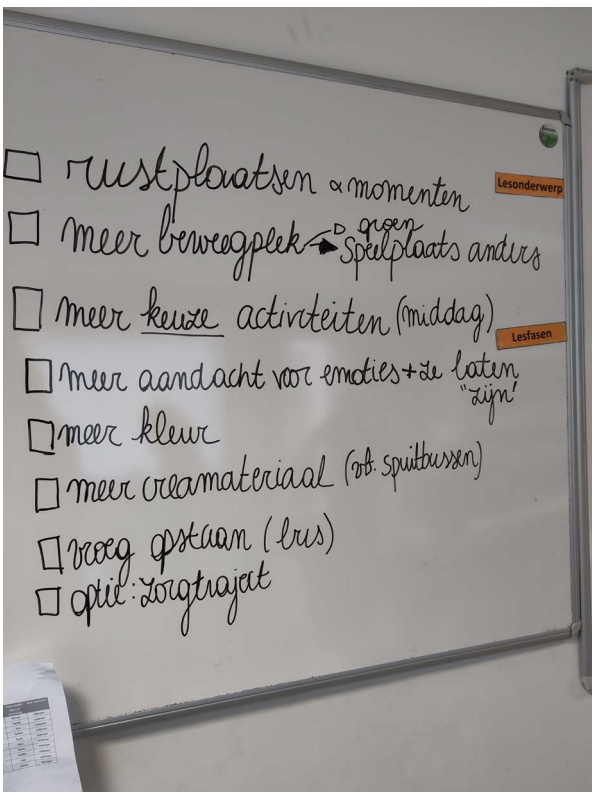
4. Clusteren van de ideeën

Na het verzamelen van de dromen en angsten, is het tijd om samen de ideeën te clusteren. Bekijk met de leerlingen of er thema's of patronen naar voor komen in de dromen en angsten. Zijn er dromen die vaak opduiken of angsten die door meerdere leerlingen worden gedeeld? Dit helpt om te begrijpen welke onderwerpen of zorgen de meeste impact hebben binnen de groep.

5. Belangrijkste dromen en angsten kiezen

Nu is het tijd om de leerlingen te helpen de belangrijkste dromen en angsten te kiezen. Dit kan je bijvoorbeeld doen door middel van de dotmocracy-techniek uit deze bundel, waarbij de leerlingen hun voorkeuren aangeven door stipjes of stempels te plaatsen bij de dromen of angsten die ze het belangrijkste vinden.

Laat de leerlingen daarna klassikaal of in kleine groepjes delen welke droom of angst voor hen het belangrijkste was. Dit helpt om te zien waar de gemeenschappelijke zorgen liggen, maar ook waar de meeste positieve veranderingen gewenst worden.

Duiding

Interviews zijn een effectieve manier om leerlingen actief te betrekken bij het verkennen van een thema en diverse perspectieven te ontdekken. Eén leerling begint met het stellen van vragen en de ander beantwoordt ze. Daarna wisselen ze van rol. In de nabespreking delen ze de meest interessante of opvallende antwoorden met de hele groep.

Benodigd materiaal

- Pennen en notitiepapier
- Optioneel: vragenbokaal (zie voorbeelden in [bijlage 5 op p. 48](#))

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Introductie

Vertel de leerlingen dat ze vandaag als echte journalisten aan de slag gaan. Hun taak is om de leukste en meest interessante verhalen en ideeën van hun partner over het gekozen thema naar boven te halen.

Leg uit dat een goed interview niet alleen gaat om het stellen van vragen, maar ook om goed luisteren. Je kijkt de persoon met wie je praat dus aan en probeert echt te begrijpen wat die zegt. Als je iets niet helemaal snapt, kun je het herhalen om zeker te weten dat je het juist hebt verstaan. Als je iets interessants hoort, vraag dan door. Stel een nieuwe vraag om meer te weten te komen over wat de ander zegt.

2. Rolverdeling

Verdeel de leerlingen in duo's, waarbij je aangeeft wie als eerste de rol van **interviewer** en wie die van **geïnterviewde** op zich neemt.

*Tip: als er leerlingen zijn die moeite hebben met mondelinge communicatie of liever luisteren, kun je trio's maken. In dit geval neemt de derde leerling de rol van observator op zich. De **observator** volgt de interactie stiller en noteert of tekent opvallende reacties of uitspraken.*

3. Start het interview

Wanneer de rollen duidelijk zijn, kunnen de leerlingen beginnen met het interview. Zorg ervoor dat ze na 10 minuten van rol wisselen, zodat iedereen de kans krijgt om zowel vragen te stellen als antwoorden te geven.

*Tip: als je merkt dat sommige leerlingen moeite hebben met het bedenken van vragen, kun je een **vragenbokaal** gebruiken met vooraf voorbereide vragen (zie voorbeelden in [bijlage 5 op p. 48](#)). Als een leerling even niet weet wat te vragen, kan die ter inspiratie een vraag uit de bokaal trekken.*

- Voor verbaal sterke leerlingen kun je **uitgeschreven vragen** in de bokaal stoppen.
- Voor visueel ingestelde leerlingen kun je bijvoorbeeld werken met **emoji's, afbeeldingen of pictogrammen** (bv. **Sclera picto's**) die passen bij het thema.

4. Wat heb je ontdekt?

Na het interview is het tijd om te delen wat de leerlingen hebben geleerd. Vraag hen wat het meest interessante of opmerkelijke was dat ze hebben ontdekt tijdens het gesprek met hun partner. Dit kan klassikaal worden besproken, maar je kunt de leerlingen ook vragen om individueel op te schrijven wat ze hebben geleerd. Ze kunnen dit in een pot stoppen als ze het willen delen met de groep.

5. Begeleiding

Tijdens de interviews loop je door de klas om te zorgen dat alles soepel verloopt. Geef indien nodig extra begeleiding aan leerlingen die moeite hebben met het stellen van vragen of luisteren. Let erop of alle leerlingen actief deelnemen en goed doorvragen. Zorg ervoor dat ook de observators actief meedoen.

Duiding

Met een leerlingenjury kun je jouw leerlingen actief betrekken bij de besluitvorming over onderwerpen die hen op school aanbelangen. Deze techniek helpt leerlingen om hun mening te geven, naar anderen te luisteren en samen te werken aan een beslissing die rekening houdt met verschillende standpunten.

Benodigd materiaal

- Papier en pennen voor notities
- Stempels, stickers of stemkaartjes voor het stemmen
- Rode en groene post-its
- Vooraf voorbereide voorstellen (bijvoorbeeld voor een project, activiteit, of verandering)

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Introductie

Leg de leerlingen uit dat ze vandaag deelnemen aan een leerlingenjury, waarbij ze samen een besluit moeten nemen over een idee, project of voorstel. Vertel ze dat het hun taak is om het voorstel te beoordelen en een beslissing te nemen. Alle leerlingen mogen hun mening geven. Aan het einde van de discussie stemmen ze over welk voorstel zij het beste vinden. Benadruk dat het belangrijk is om goed naar elkaar te luisteren en samen een weloverwogen keuze te maken.

2. Pitch de te beoordelen voorstellen

Geef een korte uitleg bij de voorstellen die je aan de leerlingen wilt voorleggen. Bedenk goed wat precies de vraag is: wil je hen laten kiezen of ze een voorstel goed/slecht vinden of wil je hen uit meerdere opties hun favoriet laten selecteren? Zorg ervoor dat je taal eenvoudig en begrijpelijk is en ga na of er nog vragen zijn voordat de discussie begint.

Voorbeelden van kwesties die je zou kunnen voorleggen in een leerlingenjury:

- **Groen schoolplein:** “We willen het schoolplein groener maken door meer planten en bloemen te planten en misschien zelfs een moestuin aan te leggen. Vinden jullie dit een goed idee of niet?”
- **Schooluitstap:** “Er zijn verschillende voorstellen voor een schooluitstap: een bezoek aan een museum, een sportdag of een natuurwandeling. Welk voorstel vinden jullie het beste?”

Tip: als jouw voorstel uit meerdere onderdelen bestaat (zoals bij de schooluitstap), bespreek die dan stapsgewijs. Gebruik eventueel afbeeldingen of video's om het voorstel visueel te verduidelijken, zodat alle leerlingen goed kunnen volgen.

3. Discussie

Nu is het tijd om met elkaar in gesprek te gaan over de voorstellen. Wat zijn de voor- en nadelen van elk voorstel? Wat zou goed werken en wat misschien niet? Een handige manier om deze discussie te structureren, is door de leerlingen eerst zelf te laten nadenken over wat ze goed en minder goed vinden aan elk voorstel. Laat hen hun gedachten eventueel opschrijven of tekenen. Bespreek daarna klassikaal de belangrijkste inzichten. Stel indien nodig verdiepende vragen, zoals:

- “Wat vind je goed aan dit idee?”
- “Wat vind je minder goed aan dit idee?”
- “Wat zou je anders doen en waarom?”

Zorg ervoor dat je verschillende leerlingen aan het woord laat, maar dwing hen niet. Het is vooral de bedoeling om de leerlingen te helpen hun gedachten te ordenen en verschillende perspectieven te laten horen voordat ze stemmen.

Tip: maak de voor- en nadelen visueel door bijvoorbeeld groene post-its voor positieve punten en rode post-its voor aandachtspunten te gebruiken. Plak deze op een bord of flip-over zodat de leerlingen de discussie goed kunnen volgen en snel de belangrijkste punten zien.

4. Stemmen

Vat nogmaals alle voorstellen samen en benoem de belangrijkste afwegingen die tijdens de discussie naar voor zijn gekomen. Nu mogen de leerlingen hun keuze maken.

Er zijn verschillende manieren waarop dit kan gebeuren, afhankelijk van het type voorstel en jouw klas:

- **Kies je kant:** laat de leerlingen naar de “eens”-kant of “oneens”-kant van het lokaal lopen, afhankelijk van hun mening over het voorstel.
- **Rode en groene kaartjes:** geef elke leerling een groen (ja) en een rood (nee) kaartje. Ze houden het groene kaartje omhoog als ze het voorstel goed vinden, en het rode kaartje als ze het niet goed vinden.
- **Anoniem stemmen:** gebruik stembriefjes die de leerlingen in een doos stoppen. Dit werkt goed voor gevoelige onderwerpen of wanneer je geen groepsdruk wilt.
- **Dotmocracy-techniek:** als er meerdere voorstellen zijn, kun je ook werken met de **dotmocracy-techniek uit deze bundel**, waarbij de leerlingen hun voorkeuren aangeven door stipjes of stempels te plaatsen bij de voorstellen die ze het belangrijkste vinden.

5. Resultaten delen en beslissing

Tel de stemmen op en bespreek samen de uitslag. Deel de belangrijkste bevindingen uit de discussie en leg uit waarom het voorstel met de meeste stemmen de voorkeur heeft. Dit is een belangrijk moment om de leerlingen te laten zien dat hun inbreng serieus wordt genomen en dat hun mening invloed heeft op de beslissing.

Duiding

Een proactieve cirkel is een gestructureerde vorm van kringgesprek, waarbij een moderator de leerlingen begeleidt om actief en respectvol naar elkaar te luisteren. Alle leerlingen krijgen de kans om hun mening over een bepaald onderwerp te delen. Deze gesprekstechniek wordt preventief ingezet, vóórdat er problemen ontstaan, en bevordert open communicatie binnen de groep.

Benodigd materiaal

- Spreekstok
- Optioneel: vragenlijst (zie [bijlage 6 op p. 49](#))
- Optioneel: visuele ondersteuningskaartjes (zie voorbeeld [bijlage 7 op p. 50](#))

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Neem de regels door

Begin de sessie door de leerlingen uit te nodigen om in een kring te gaan zitten. Plaats ook enkele stoelen in een buitencirkel rondom de binnencirkel. Voordat je het gesprek start, leg je de acht basisregels voor het proactief cirkelen duidelijk uit.

De basisregels zijn:

- **Je krijgt het woord**
Het is belangrijk dat de leerlingen niet door elkaar praten. Iedereen krijgt het woord van jou als moderator. Dit gebeurt door hen aan te duiden wanneer ze willen beginnen of wanneer ze de spreekstok krijgen.
- **Spreek vanuit je 'ik'**
Leerlingen dienen hun antwoorden vanuit hun eigen perspectief te geven. Sommigen hebben de neiging om "hetzelfde als mijn buur" te zeggen. Moedig hen aan om in hun eigen woorden te antwoorden en te starten met 'ik'.
- **Gebruik positieve (lichaams)taal**
Leerlingen moeten erop letten dat ze op een positieve manier communiceren. Dit betekent geen scheldwoorden of negatieve lichaamstaal, zoals met de ogen rollen.
- **Iedereen heeft recht op een eigen mening**
Alle leerlingen mogen hun mening uiten, maar dit moet op een respectvolle manier gebeuren.
- **Geen feedback op feedback**
Wanneer iemand een antwoord geeft, is het niet de bedoeling dat anderen (ook de moderator niet) hierop reageren. Als aan het einde van de cirkel blijkt dat sommige leerlingen nog willen reageren, kun je in een extra cirkel vragen of iemand iets wil toevoegen over de vorige cirkel.

- **Je mag passen**

Als leerlingen geen antwoord hebben of nog even willen nadenken, kunnen ze passen. Aan het einde van de cirkel kun je vragen of zij nog iets willen toevoegen. Ook dan mogen ze opnieuw passen.

- **Je mag in de buitencirkel gaan zitten**

Als leerlingen moeite hebben om zich aan de afspraken te houden, kun je hen vragen om in de buitencirkel te gaan zitten, of ze kunnen daar zelf voor kiezen. Wanneer ze in de buitencirkel zitten, hebben ze geen inbreng meer in de cirkel. Ze mogen opnieuw aansluiten wanneer ze zich klaar voelen om deel te nemen. Als de buitencirkel niet effectief is, kun je hen doorverwijzen naar bijvoorbeeld het secretariaat, afhankelijk van de schoolregels.

- **Wat in de cirkel wordt gezegd, blijft in de cirkel**

Soms worden er thema's besproken die voor sommige leerlingen gevoelig kunnen zijn. Deze afspraak is cruciaal om een veilige omgeving te waarborgen.

Tip: vinden jouw leerlingen het moeilijk om 'ik'-formuleringen te gebruiken? Geef ze dan een klein spiegeltje of een kaartje waarop het woord 'IK' staat. Als een leerling vergeet om in de ik-vorm te spreken, vraag je hen simpelweg naar het kaartje of in het spiegeltje te kijken: "Wie zie je?" – "Ik!" Vervolgens kun je hen aanmoedigen om hun zin opnieuw te formuleren, maar nu met een ik-vorm: "Oké, vertel het nog eens, maar nu met een 'ik'-zin."

2. Start de proactieve cirkel

Begin de proactieve cirkel door een eerste vraag te stellen. Dit is doorgaans een **gespreksoener** — een toegankelijke en veilige vraag die bedoeld is om het gesprek op gang te brengen en iedereen op zijn gemak te stellen. Bijvoorbeeld: "Wat doe je graag in je vrije tijd?" of "Wat is je favoriete kleur?"

Naarmate het gesprek vordert, kun je overschakelen naar meer **inhoudelijke vragen** die dieper ingaan op het thema van de cirkel. Let hierbij goed op wat de klas aankan qua vraagstelling en beoordeel ook of er voldoende veiligheid in de klasgroep is voor bepaalde onderwerpen.

Eindig de cirkel met een afsluitende vraag die de leerlingen helpt om het gesprek af te ronden met een positieve, toekomstgerichte blik. Vraag bijvoorbeeld: "Wat vond jij leuk aan dit gesprek?" of "Wat was het belangrijkste wat jij vandaag hebt gehoord?"

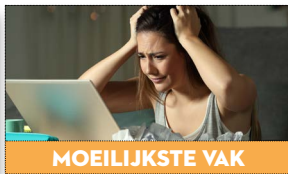
Tip: heb je inspiratie nodig voor thema's om te bespreken en vragen die je kunt stellen? In [bijlage 6 op p. 49](#) vind je diverse voorbeelden.

3. Modereren van de groep

Als moderator is het belangrijk de groepsdynamiek en -sfeer goed in de gaten te houden. Zorg ervoor dat alle leerlingen de kans krijgen om iets te zeggen, zonder hen te dwingen. Geef geen commentaar op de inhoud van de bijdragen, maar toon wel waardering voor ieders inbreng, bijvoorbeeld door te bedanken of door middel van oogcontact, knikken of andere non-verbale signalen. Vergeet ook niet de leerlingen die liever niets zeggen te bedanken voor hun aanwezigheid en voor het luisteren naar de rest.

Hebben jouw leerlingen moeite zich verbaal uit te drukken?

- Niet elke leerling vindt het fijn om te praten. Zorg ervoor dat er alternatieve manieren zijn voor **non-verbale deelname**, zoals een duim omhoog of omlaag om hun mening te delen.
- Maak gebruik van **pictogrammen** (bv. **Sclera picto's**), **ondersteuningskaartjes** (zie **bijlage 7 op p. 50** voor voorbeelden) of **andere visuele hulpmiddelen** om het thema of de vraag te verduidelijken. Dit helpt leerlingen die moeite hebben met abstracte concepten of taal.

- Geef leerlingen **extra tijd om na te denken** voordat ze aan de beurt zijn door bijvoorbeeld een momentje van 'in stilte nadenken' in te lassen. Dit kan helpen om leerlingen met verwerkingsmoeilijkheden zonder stress te laten bijdragen.

Is het voor jouw leerlingen lastig om zich langer te concentreren?

- Stel een **tijdslimiet per beurt** in om de cirkel vlot te laten verlopen en ervoor te zorgen dat iedereen aan de beurt komt.
- Je kunt ook **variëren in de vormen van deelname**, zoals het afwisselen van verbale en non-verbale bijdragen, om de concentratie te ondersteunen en de betrokkenheid te vergroten.

*Belangrijk: proactieve cirkels hebben een preventief karakter en zijn niet geschikt voor situaties waarin er al sprake is van een probleem of conflict in de klas. In dat geval zijn herstelgesprekken of herstelcirkels onder begeleiding van iemand met de juiste expertise en vaardigheden meer aangewezen. Dit bespreek je best met iemand van de leerlingenbegeleiding op jouw school. Heb je als leerkracht meer tips nodig over het omgaan met moeilijke gesprekken en/of thema's? Bekijk dan zeker de **poster** en **flyer** 'Wat als...je vermoedt dat er iets is met een leerling'.*

Bronvermelding: deze techniek werd deels gebaseerd op **informatie van Katholiek Onderwijs Vlaanderen**.

Duiding

Tijdens een stellingenspel krijgen de deelnemers stellingen voorgelegd en kiezen ze of ze het eens of oneens zijn. Het doel is om op een interactieve manier verschillende meningen en perspectieven te verkennen en de deelnemers aan het denken te zetten over bepaalde onderwerpen.

Benodigd materiaal

- Stellingen (zie voorbeelden in [bijlage 8 op p. 51](#))
- Optioneel: rode en groene kaartjes
- Optioneel: visuele ondersteuning (afbeeldingen, pictogrammen)

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Leg de regels uit

Vertel de leerlingen dat jullie gaan beginnen met een stellingenspel rond het thema van de participatiesessie. Leg daarna de regels uit: je zult een stelling voorleggen en de leerlingen moeten kiezen of ze het eens of oneens zijn.

Er zijn verschillende manieren om de leerlingen hun mening kenbaar te laten maken, afhankelijk van wat het beste past bij jouw klas:

- **Mag het wat energiever?** Kies dan voor een actieve variant waarbij de leerlingen naar de “eens”-kant of de “oneens”-kant van het lokaal moeten lopen. Deze methode is ook erg geschikt voor een sessie in de buitenlucht.
- **Liever iets rustiger?** Als je de leerlingen liever op hun plek wilt laten zitten, kun je werken met rode en groene kaartjes: groen betekent “eens” en rood betekent “oneens”. Dit zorgt voor een rustige, maar duidelijke manier om meningen te uiten.
- **Werk met geluiden!** Een andere leuke optie is om geluidsignalen te gebruiken. Kies bijvoorbeeld één specifiek geluid voor “eens” en een ander geluid voor “oneens”. Door grappige geluidjes toe te voegen, krijgt de activiteit een speelse dimensie.

Leg uit dat de leerlingen na elke stelling de kans krijgen om hun mening toe te lichten en in gesprek te gaan met de rest van de groep. Benadruk dat het belangrijk is om respectvol met elkaar om te gaan, ook wanneer meningen verschillen.

2. Begin het spel

Lees een stelling voor en geef de leerlingen de tijd om een standpunt in te nemen door naar de juiste kant van het lokaal te gaan of hun kaartjes omhoog te steken.

*Tip: inspiratie nodig voor stellingen? In **bijlage 8 op p. 51** vind je een aantal voorbeelden. Ook de leerlingen kunnen ideeën aanbrengen. Zet bijvoorbeeld een ideeëndoos in het lokaal en laat hen in een voorafgaande les onderwerpen opschrijven die ze willen bespreken. Verwerk deze input tot stellingen voor het spel.*

3. Faciliteer de discussie

Moedig de leerlingen na elke stelling aan om hun mening toe te lichten en stel verdiepende vragen om de discussie verder te stimuleren. Zorg ervoor dat verschillende leerlingen de kans krijgen om hun stem te laten horen. Werk, indien nodig, met duidelijke tijdslichamen, zodat de discussie niet te lang doorgaat en iedereen voldoende ruimte krijgt om te spreken.

Tip: om respectvolle communicatie te bevorderen en elkaar aan te moedigen, kun je met de leerlingen een non-verbaal teken afspreken dat ze kunnen gebruiken wanneer ze het eens zijn met wat een medeleerling zegt. Denk bijvoorbeeld aan een duimpje omhoog of stil applaus (handen draaien in de lucht), zodat iedereen waardering kan tonen zonder de spreker te onderbreken

4. Van mening veranderen mag

Leerlingen kunnen van mening veranderen op basis van de argumenten van klasgenoten. Geef hen de ruimte om hun standpunt aan te passen en laat hen indien nodig van plaats of van kaartje wisselen. Je kunt ook na de discussie vragen welke leerlingen hun mening hebben aangepast op basis van wat er is gezegd.

Duiding

Met toekomstdromen moedig je je leerlingen aan om hun verbeeldingskracht te gebruiken en na te denken over hoe bijvoorbeeld hun school, sociale relaties of leven er in de toekomst kan uitzien. Leerlingen delen hun ideeën in een creatieve uitingsvorm die aansluit bij hun persoonlijke voorkeuren.

Benodigd materiaal

- Schrijf- en tekenpapier
- Pennen, stiften en kleurpotloden in verschillende kleuren
- Knutselmateriaal dat past bij jouw klas

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Introductie: wat is jouw toekomstdroom?

Begin de sessie door het thema op een inspirerende manier in te leiden. Een leuke methode is een **visualisatie-oefening**: vraag de leerlingen hun ogen te sluiten en zich een toekomstbeeld voor te stellen.

Werk je bijvoorbeeld rond het thema 'school van de toekomst'? Stel dan vragen zoals:

- "Hoe zien de muren eruit?"
- "Welke soorten lessen worden er gegeven?"
- "Wie zijn de vrienden die je daar hebt?"
- "Hoe klinkt de omgeving? En welke geuren ruik je?"

Moedig de leerlingen aan om echt in detail te denken en deze beelden voor zich te zien. Als ze moeite hebben om zich dit voor te stellen, kun je hun verbeelding stimuleren met behulp van visuele ondersteuningskaartjes of pictogrammen (bv. **Sclera picto's**).

*Tip: op zoek naar inspiratie voor thema's waarop je deze techniek kunt toepassen? In de **bijlage 9 op p. 52** vind je een aantal voorbeelden om mee aan de slag te gaan.*

2. Creatieve uitwerking

Nu is het tijd om de dromen tot leven te brengen! Laat de leerlingen zelf kiezen hoe ze hun ideeën over het thema willen uitwerken: door te schrijven, tekenen, knippen en plakken, Lego, Duplo, klei, plasticine of op een andere creatieve manier. Zorg ervoor dat er voldoende materialen aanwezig zijn die hun creativiteit stimuleren. Afhankelijk van jouw klas kan je ervoor kiezen om de leerlingen individueel, in duo's of in kleine groepjes te laten werken.

Pas de materialen aan aan de interesses en vaardigheden van je leerlingen. Denk bijvoorbeeld aan het integreren van andere schoolvakken: laat ze met hout werken bij houtbewerking of stoffen gebruiken bij mode. Deze aanpak maakt de activiteit extra relevant voor hun leerproces. Je kunt de activiteit ook digitaal uitvoeren, bijvoorbeeld door leerlingen hun ideeën te laten uitwerken met tablets, grafische software of een digitale presentatie.

*Tip: organiseer de activiteit buiten! Laat de leerlingen natuurlijke materialen verzamelen, zoals bladeren, takjes of bloemen, om ze te gebruiken in hun werk. De natuur biedt niet alleen inspiratie, maar verrijkt ook hun verbeelding. Kijk voor ideeën naar de **Happy Snack 'Natural Art'**. Hebben jouw leerlingen de smaak te pakken van de natuur? Ga dan zeker eens door het **materiaal voor het organiseren van een projectdag in de natuur!***

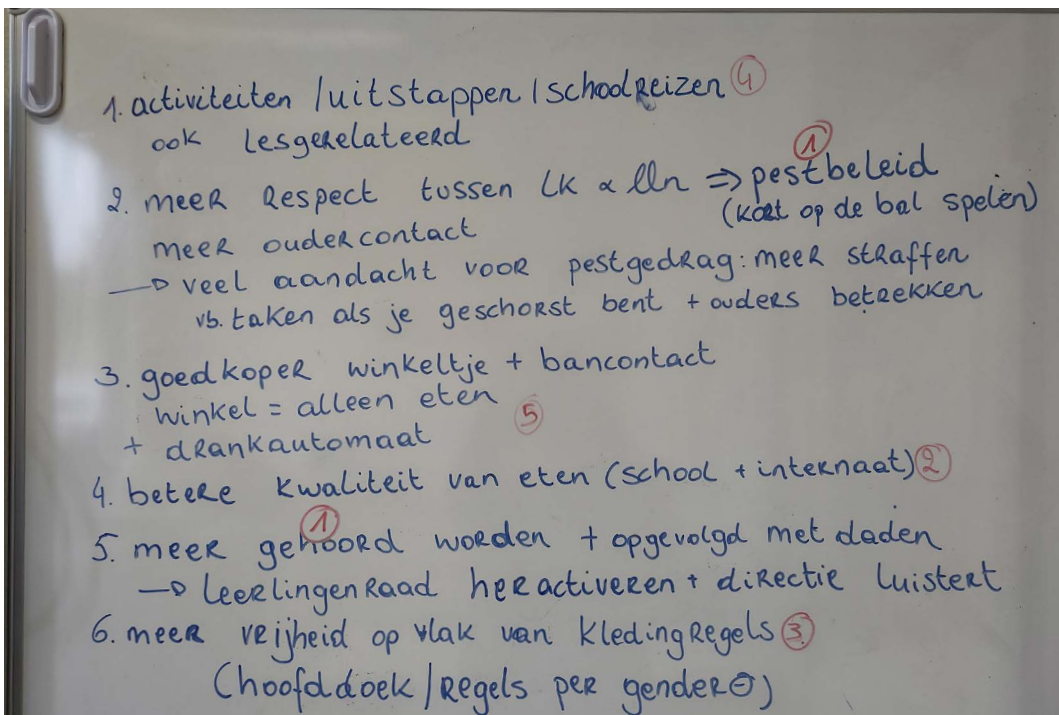
3. Optioneel: presenteer je droom

Bied de leerlingen de kans om hun toekomstvisies op een creatieve manier te presenteren. Dit kan op verschillende manieren, afhankelijk van hun voorkeuren en de gebruikte materialen. Niet elke leerling voelt zich comfortabel bij een presentatie voor de hele klas, dus het is belangrijk om te bepalen of en hoe een presentatie gewenst is voor jouw groep.

Enkele mogelijkheden zijn:

- **een korte presentatie voor de klas**, waarin leerlingen hun toekomstbeeld uitleggen;
- **een mini-expositie**, waarbij ze hun werk tentoonstellen en de klas er op hun eigen tempo naar kan kijken;
- **werken in kleine groepjes** (bijvoorbeeld 3-4 leerlingen), waarbij ze elkaar hun werk laten zien en bespreken.

Als leerkracht kun je ook langs de tafels gaan en de leerlingen vragen stellen over hun werk, zodat ze het kort kunnen toelichten. Deze informele benadering geeft hen de ruimte om zich op hun eigen manier te uiten, zonder de druk van een formele presentatie voor de hele klas.

Duiding

Voor het Wereldcafé verandert het klaslokaal in een uitnodigende omgeving waar leerlingen op een ontspannen manier ideeën en ervaringen met elkaar delen. In verschillende rondes denken ze na over uitdagingen en oplossingen voor de gekozen thema's en noteren of tekenen ze hun gedachten op het tafelkleed.

Benodigd materiaal

- Pennen, stiften en kleurpotloden
- Witte, papieren tafelkleden of grote vellen papier
- Themakaarten en hulpvragen (zie [bijlage 10 op p. 53](#) voor voorbeelden)
- Optioneel: stickers, post-its en markeerstiften
- Optioneel: thee en gezonde snacks

Werkwijze/stappenplan/omschrijving

1. Introductie: welkom in het Wereldcafé!

Heet de leerlingen welkom in het Wereldcafé. Zorg voor een gezellige sfeer in je klas met thee, **gezonde snacks** en eventueel rustige achtergrondmuziek. Verdeel de leerlingen in groepjes van 3-4 en zet de tafels zo neer dat elke groep een eigen tafel heeft. Leg grote vellen papier of beschrijfbaar tafelkleden op de tafels en zorg voor genoeg pennen, potloden en viltstiften. Vertel de leerlingen vervolgens wat ze vandaag kunnen verwachten:

- **Eenvoudige variant:** werk met één duidelijk thema. De leerlingen blijven aan dezelfde tafel en doorlopen drie rondes waarin ze telkens een ander aspect van het thema bespreken.
- **Uitdagende variant:** werk met meerdere subthema's die passen binnen het centrale thema van de sessie. Zet verschillende thematafels op en laat de leerlingen na elke ronde van tafel wisselen. Ze bouwen zo voort op de ideeën van de vorige groep.

Tip: het Wereldcafé kan rond verschillende thema's worden georganiseerd. Kies een thema dat goed past bij je groep en het doel van de sessie. Inspiratie nodig? In [bijlage 10 op p. 53](#) vind je enkele voorbeelden.

2. Start de activiteit

Na de introductie kun je de activiteit starten. Idealiter neemt per tafel iemand de rol van gastheer of gastvrouw op zich. Werk hiervoor, indien mogelijk, samen met een collega. Deze persoon ondersteunt de discussie, vat belangrijke punten samen en noteert de inzichten. Zorg ervoor dat de gastheer of gastvrouw weet wat er van hen wordt verwacht.

Als er geen extra hulp beschikbaar is, kun je zelf langs de tafels gaan en die rol overnemen. In dat geval kun je overwegen met minder groepjes te werken of de eenvoudige variant van de activiteit te gebruiken.

• Ronde 1: wat zijn uitdagingen?

Deze ronde is hetzelfde voor zowel de eenvoudige als de uitdagende variant. De gastheer of gastvrouw introduceert het thema en vraagt de leerlingen na te denken over de uitdagingen die zij voor dit thema zien. Wat gaat er nog niet goed? Wat kan er beter? Zorg voor themakaarten en/of foto's van de school en hulpvragen ter ondersteuning (zie voorbeelden in **bijlage 10 op p. 53**). De leerlingen noteren of tekenen de uitdagingen op het tafelkleed of de vellen papier, zodat er aan het eind een duidelijk overzicht ontstaat.

*Tip: merk je dat leerlingen moeite hebben om hun ideeën onder woorden te brengen? Bied dan visuele hulpmiddelen aan, zoals pictogrammen (bv. **Sclera picto's**) of afbeeldingen.*

• Ronde 2: oplossingen bedenken

Na 10 à 15 minuten is het tijd voor de volgende ronde.

- **Eenvoudige variant:** de leerlingen blijven aan dezelfde tafel zitten. De gastheer of gastvrouw vat de ideeën uit de vorige ronde samen en vraagt de leerlingen de mogelijke oplossingen voor de uitdagingen die ze hebben geïdentificeerd op het tafelkleed te schrijven of tekenen.
- **Uitdagende variant:** de leerlingen wisselen van tafel en thema. De gastheer of gastvrouw aan de nieuwe tafel introduceert het thema opnieuw en vat de uitdagingen die door de vorige groep zijn genoteerd samen. Vervolgens mogen de leerlingen oplossingen voor de uitdagingen die hun voorgangers hebben geïdentificeerd op tafel tekenen of schrijven.

*Tip: om de energie tussen de rondes vast te houden, kun je tussendoor een leuke **bewegingsoefening** toevoegen. Denk aan een korte stretch met armen boven het hoofd, een paar danspassen op vrolijke muziek of elkaar high fives geven.*

• Ronde 3: wat hebben we nodig?

Na 10 à 15 minuten is het tijd voor de laatste ronde.

- **Eenvoudige variant:** de leerlingen blijven aan dezelfde tafel zitten. De gastheer of gastvrouw vat de oplossingen die in de vorige ronde zijn bedacht samen en vraagt de leerlingen om na te denken over de benodigde middelen, zoals materialen, hulp of tijd om deze oplossingen te realiseren. De leerlingen schrijven of tekenen hun ideeën weer op het tafelkleed.
- **Uitdagende variant:** de leerlingen wisselen opnieuw van tafel en thema. De gastheer of gastvrouw bespreekt de uitdagingen en oplossingen die door de vorige groepen werden genoteerd en vraagt de nieuwe groep om te reflecteren op wat er nodig is om de oplossingen te realiseren. Ook hier worden de ideeën weer op het tafelkleed genoteerd.

3. Afsluiten

Sluit de sessie klassikaal af door elke gastheer of gastvrouw kort de belangrijkste knelpunten, oplossingen en aanbevelingen van hun tafel te laten samenvatten. Als jij zelf de begeleiding van de verschillende tafels hebt verzorgd, neem je deze rol op je. Bespreek vervolgens mogelijke actiepunten op basis van de gepresenteerde oplossingen en laat ruimte voor aanvullende gedachten. Tijdens dit gesprek kun je ook aandacht besteden aan de verbanden tussen de verschillende ideeën en inzichten die zijn gedeeld. Gebruik indien nodig het bord om de belangrijkste punten visueel weer te geven, zodat iedereen ze eenvoudig kan volgen en de inzichten helder in beeld zijn.

BIJLAGEN

BRIEF AAN DE DIRECTEUR (BIJLAGE 1)

Beste directeur,

Wij, de leerlingen van klas/groep _____,
willen graag terugkoppelen over de participatiesessie die we hebben gehad.

Wat we hebben besproken:

Ons thema: _____

Dit vinden we over het thema:

	
---	---

Wat we graag zouden willen zien op school:

We hopen dat deze ideeën kunnen bijdragen aan een betere sfeer en meer
aandacht voor mentaal welbevinden op school.

Met vriendelijke groet,

Klas/groep: _____

Namen leerkracht en leerlingen: _____

EERSTE GEDACHT

Wat weet ik al over dit thema? Schrijf dit op in de wolkjes.

Bronvermelding: Anneleen Van Soom van KlasCement ontwikkelde deze handige invultemplate 'Eerste Gedacht' die het concept van een brainstorm mooi visualiseert voor jouw leerlingen.

VISUELE ONDERSTEUNINGSKAARTEN BIJ BRAINSTORMEN (BIJLAGE 3)

Duiding

Visuele ondersteuningskaarten zijn een handig hulpmiddel voor leerlingen die het moeilijk vinden om zelf ideeën te verzinnen of deze goed te verwoorden. Maak kaarten met kernwoorden die verband houden met het thema of vraagstuk dat je wilt bespreken. Leg de kaarten op tafel en laat de leerlingen zoeken naar kaarten die passen bij hun ideeën. Zo krijgen ze concrete handvatten om hun gedachten te ordenen en nieuwe ideeën te ontwikkelen. Hieronder vind je enkele voorbeelden rond het thema 'De school opknappen'. Je kan de visuele ondersteuningskaartjes uiteraard personaliseren op maat van jouw klas.

Voorbeeld: thema 'de school opknappen' - ondersteuningskaarten

KASTEN

TAFELS

STOELEN

VERWARMING

COMPUTERS

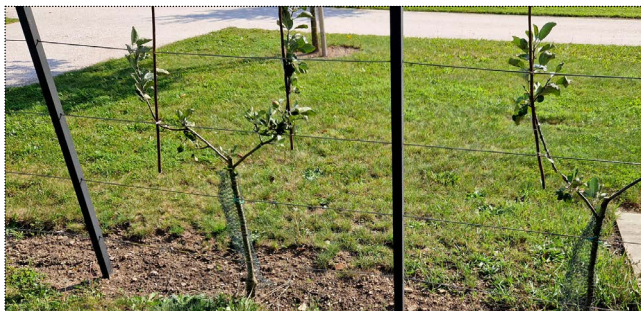
PLANTJES BINNEN

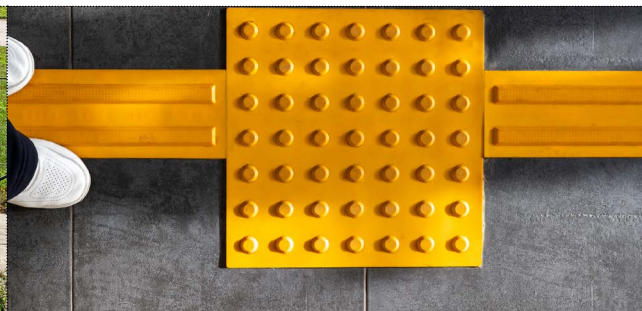
LAMPJES

RAMEN

PLANTEN/BOMEN BUITEN

LOOPLIJNEN

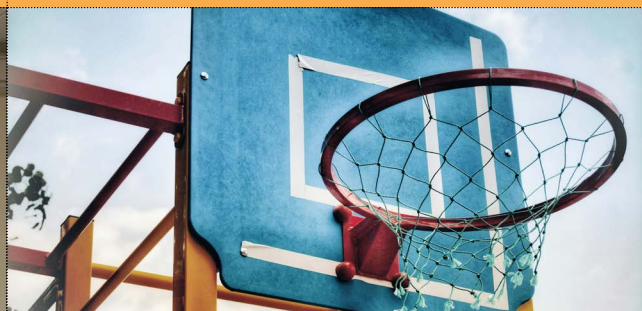
VOETBALGOALS

MOOIE SPEELPLAATSTEGELS

SMARTBOARD

BASKETBALRING

VERF

RUSTRUIMTE

MOESTUIN

MUZIEKRUIMTE

DISCUSSIEKAARTEN EN -VRAGEN (BIJLAGE 4)

Duiding

Discussiekaarten kun je eenvoudig zelf maken. Bepaal eerst welke aspecten van het centrale thema of vraagstuk belangrijk zijn en zoek daar passende afbeeldingen bij. Bedenk daarna per aspect enkele eenvoudige vragen die je kunt stellen om de discussie op gang te brengen. Hieronder vind je twee uitgewerkte voorbeelden rond de vraagstukken: “Wat vinden we van het schoolreglement?” en “Hoe zou jij de volgende les inrichten als je het voor het zeggen had?”.

Voorbeeld 1: wat vinden we van het schoolreglement? - discussiekaarten

	
PESTBELEID	UREN
	
REGELS EN AFSPRAKEN	GSM-GEbruik
	
BUITENSCHOOLSE ACTIVITEITEN	REGELS OVER KLEDIJ
	
ETEN EN DRINKEN OP SCHOOL	STRAFFEN

Voorbeeld 1: wat vinden we van het schoolreglement? - hulpvragen

Regels over kledij

- Welke kleding draag jij graag? Kan je deze kleding ook op school dragen?
- Wat vind je van de kledingregels op school?
- Hoe kunnen deze regels beter aansluiten bij jouw wensen?
- Wat zou een goede kledingregel zijn?

Gsm-gebruik

- Gebruik jij je gsm wel eens op school? Wanneer? Mag dat?
- Wat vind je van gsm-gebruik tijdens schooluren?
- Wat kan slecht zijn aan het gebruik van je gsm op school? En wanneer is het juist handig?
- Wat vind jij dat de regels zouden moeten zijn over gsm-gebruik?

Eten en drinken op school

- Wat eet je op school? Vind je dat lekker?
- Wat vinden jullie van de regels over eten en drinken in de klas?
- Hoe zou je de afspraken hierover willen aanpassen?
- Wat mis je in de huidige regels over eten en drinken?

Uren

- Ben je wel eens te laat op school? Hoe komt dat?
- Wat vind je van de lengte van de les?
- Krijg je genoeg pauzes op school? Waarom wel/niet?
- Wat zou een betere indeling zijn van de schooluren en/of pauzes?

Anti-pestbeleid

- Wat doet de leerkracht als iemand wordt gepest? Wat vind je daarvan?
- Hoe vind je dat we op school omgaan met pesten?
- Is het belangrijk om pesten op school te stoppen? Waarom?
- Voelt iedereen zich veilig op school? Waarom wel/niet?

Straffen

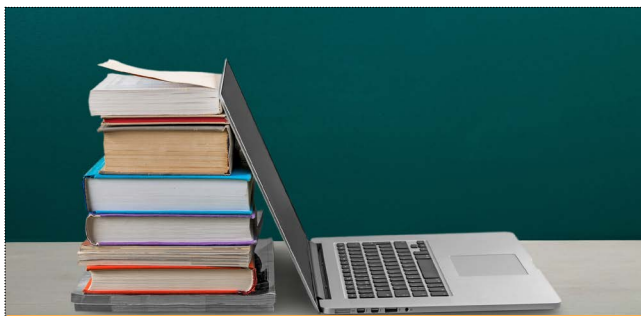
- Welke straffen kan je krijgen op school?
- Wat vind je van deze straffen? Zijn ze eerlijk/oneerlijk?
- Kan je andere straffen bedenken die beter zouden werken?

Regels en afspraken

- Wat zijn volgens jou belangrijke regels op school of in de klas?
- Vind je deze regels goed of minder goed? Waarom?
- Als jij de regels zou mogen bepalen, welke zou je dan zeker toevoegen of veranderen?
- Hoe zou je ervoor zorgen dat iedereen zich aan de regels houdt?

Voorbeeld 2: hoe zou jij de volgende les inrichten als je het voor het zeggen had?

- discussiekaarten

ONDERWERP VAN DE LES

ACTIVITEIT

LOCATIE

MATERIAAL

DEELNEMERS

TOETSEN

Voorbeeld 2: hoe zou jij de volgende les inrichten als je het voor het zeggen had?

- hulpvragen

Onderwerp van de les

- Waarover moet het gaan in vak X/les X/lesuur X?
- Wat vind je leuk aan dit onderwerp?
- Wat zou je graag willen leren over dit onderwerp?

Activiteit

- Wat vind je het leukste om te doen tijdens de les: werken, praten of iets anders?
- Werk je liever met het werkboek of kijk je liefst naar filmpjes?
- Werk je graag actief of luister je liever?
- Hoe kunnen we de les leuker maken?

Locatie

- Waar wil je deze les volgen? In ons lokaal, een computerlokaal of ergens anders?
- Is het een goed idee om deze les buiten te doen? Waarom wel of niet?

Materiaal

- Welk materiaal heb je nodig?
- Wie regelt het materiaal?
- Wat heb je nodig om goed te kunnen werken in de les?

Deelnemers

- Wie moet zeker allemaal meedoen met deze les?
- Hebben we een andere leerkracht nodig?
- Is het mogelijk om deze les samen met andere klassen te doen?

Toetsen

- Hoe wil je na de les laten zien wat je hebt geleerd?
- Hoe kunnen we nagaan of iedereen de les goed heeft begrepen?
- Als je een toets moet maken na deze les, hoe zou die toets dan zijn? (standaard, praktisch, open boek)

VOORBEELDVRAGEN INTERVIEW (BIJLAGE 5)

Wat maakt je blij? 😄

Wat maakt je boos? 😡

Wat maak je nieuwsgierig? 🤔

Wat zou je willen veranderen? ↻

Hoe voel je je als je denkt aan ...? 😊

Wat maakt je enthousiast? 😍

Wat maakt je verward? 😞

Wat zou je doen als je voor één dag de baas was en alles mocht beslissen? 👑

Wat zijn jouw wensen of dromen? ☁️

VOORBEELDVRAGEN PROACTIEF CIRKELEN (BIJLAGE 6)

1. Gespreksopeners

- Wat doe je graag in je vrije tijd?
- Wat heb je gisteren gegeten?
- Wat is je lievelingskleur?
- Van welke muziek houdt je?
- Heb je huisdieren?

2. Inhoudelijke vragen

Mentaal welbevinden op school

- Wat doet de school om je goed te laten voelen?
- Wat helpt jou om je fijn te voelen op school?
- Wat zou je willen veranderen aan hoe de school je helpt?
- Wanneer voelde je je voor het laatst echt goed op school? Wat gebeurde er toen?
- Stel dat jij de baas was van de school, wat zou je dan meteen veranderen?

Pesten

- Hoe voel je je als je iemand ziet die wordt gepest?
- Wat zou jij doen als je ziet dat iemand wordt gepest?
- Hoe kunnen we ervoor zorgen dat iedereen zich veilig voelt op school?
- Wat vind je belangrijk om pesten te stoppen?
- Hoe kun je online pesten stoppen?
- Als ik online word gepest, dan ...

Schoolvakken

- Welk vak op school vind je het leukst?
- Welk vak vind je het minst leuk?
- Wat helpt jou om goed te leren?
- Welke dingen maken leren voor jou makkelijker?
- Welke dingen maken leren voor jou moeilijker?

3. Afsluitende vragen

- Wat vond je leuk aan het gesprek?
- Wat heb je vandaag geleerd?
- Hoe voelde je je tijdens dit gesprek?
- Wat was het belangrijkste wat je vandaag hebt gehoord?
- Is er iets waar je nu anders over denkt?

VISUELE ONDERSTEUNING BIJ PROACTIEF CIRKELEN (BIJLAGE 7)

Voorbeeldthema **schoolvakken**

Welk vak op school vind je het leukst?

FAVORIETE VAK

Welk vak vind je het minst leuk?

MINDER LEUK VAK

Welke leerkracht vind je het fijnst?

FIJNE LEERKRACHT

In welk vak wil je graag beter worden?

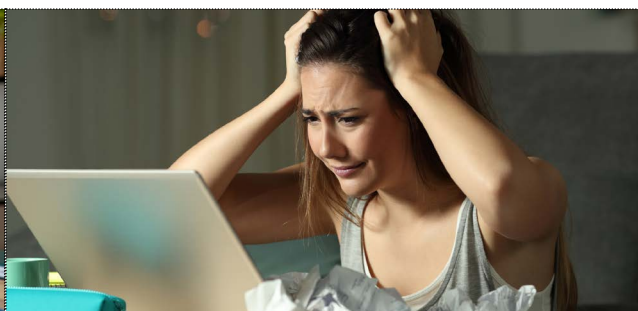
BETER WORDEN IN ...

Welke dingen maken leren voor jou makkelijker?

MAKKELIJKER LEREN

Welke dingen maken leren voor jou moeilijker?

MOEILIJKER LEREN

VOORBEELDSTELLINGEN (BIJLAGE 8)

Thema: schoolreglement

- “Zonder regels wordt het chaos op school.”
- “Regels zijn belangrijk.”
- “De regels op school zijn te streng.”
- “Iedereen moet dezelfde regels volgen.”

Thema: gsm-beleid

- “Gsm’s zijn slecht voor de concentratie.”
- “Leren lukt beter zonder gsm.”
- “Ik mis mijn gsm als ik die niet mag gebruiken.”
- “Leerlingen moeten zelf kunnen beslissen wanneer ze hun gsm gebruiken.”

Thema: kledingregels

- “Leerlingen kunnen het best zelf bepalen wat ze dragen op school.”
- “Uniformen zorgen ervoor dat iedereen gelijk is.”
- “Sommige kleding is niet geschikt voor op school.”
- “Het is belangrijk om nette kleren te dragen op school.”
- “Een hoofddoek dragen op school moet kunnen.”
- “De kledingregels voor jongens en meisjes moeten verschillend zijn.”

Thema: inspraak leerlingen

- “Leerlingen kunnen helpen om de school beter te maken.”
- “Er wordt naar mijn mening geluisterd op school.”
- “Als ik iets zeg, verandert er soms iets op school.”

Thema: lesgeven over mentaal welbevinden

- “Leren over je goed voelen is net zo belangrijk als rekenen of taal.”
- “Ik wil op school leren wat ik kan doen als ik me niet goed voel.”
- “Het helpt als we in de klas praten over stress en moeilijkheden.”
- “Iedereen moet op school leren hoe je anderen kunt helpen als ze zich slecht voelen.”

VOORBEELDTHEMA'S TOEKOMSTDROMEN (BIJLAGE 9)

De school van de toekomst

Hoe ziet jouw ideale school eruit in de toekomst? Denk na over de kleuren van de muren, de soorten lessen die je zou willen volgen en de speelplekken. Hoe zou deze school jou en je klasgenoten helpen om je beter te voelen en te leren?

Jouw toekomstige droomles

Stel je voor dat je een les mag ontwerpen voor de toekomst. Wat zou je willen leren? Welke activiteiten en materialen zouden de les leuker en interessanter maken? Hoe zou deze les bijdragen aan jouw persoonlijke ontwikkeling?

Jouw perfecte schooldag

Hoe zou jouw ideale schooldag eruitzien in de toekomst? Wat voor lessen heb je? Wat doe je in de pauzes? Met wie ben je samen en hoe voel je je gedurende de dag?

De schoolregels van de toekomst

Stel je voor hoe de schoolregels van de toekomst eruitzien. Welke regels zouden moeten bestaan om jouw school een fijne en stimulerende plek te maken? Denk na over hoe deze regels kunnen bijdragen aan een positieve sfeer, waar iedereen zich welkom en veilig voelt.

De speelplaats van de toekomst

Hoe ziet de speelplaats van jouw droomschool eruit? Welke speeltoestellen zijn er? Hoe is er ruimte voor creativiteit en ontspanning? Op welke manieren zorgt deze speelplaats ervoor dat je je vrij en gelukkig voelt?

Jouw toekomstige werkplek

Stel je voor hoe je ideale werkplek eruitziet in de toekomst. Wat voor baan heb je en hoe voelt het om te werken? Hoe ziet de omgeving eruit en met wie werk je samen?

Een dag in de toekomst

Stel je voor dat je over tien jaar een fantastische dag beleeft. Hoe ziet die dag eruit? Welke mensen ontmoet je en welke activiteiten doe je? Hoe voel je je terwijl je je dromen waarmaakt?

Vriendschappen in de toekomst

Hoe zouden jouw vriendschappen er over een paar jaar uitzien? Wat voor leuke dingen zouden jij en je vrienden samen doen? Hoe zouden jullie elkaar steunen en helpen tijdens moeilijke momenten?

VOORBEELDEN THEMAKAARTEN EN HULPVRAGEN BIJ HET WERELDCAFÉ (BIJLAGE 10)

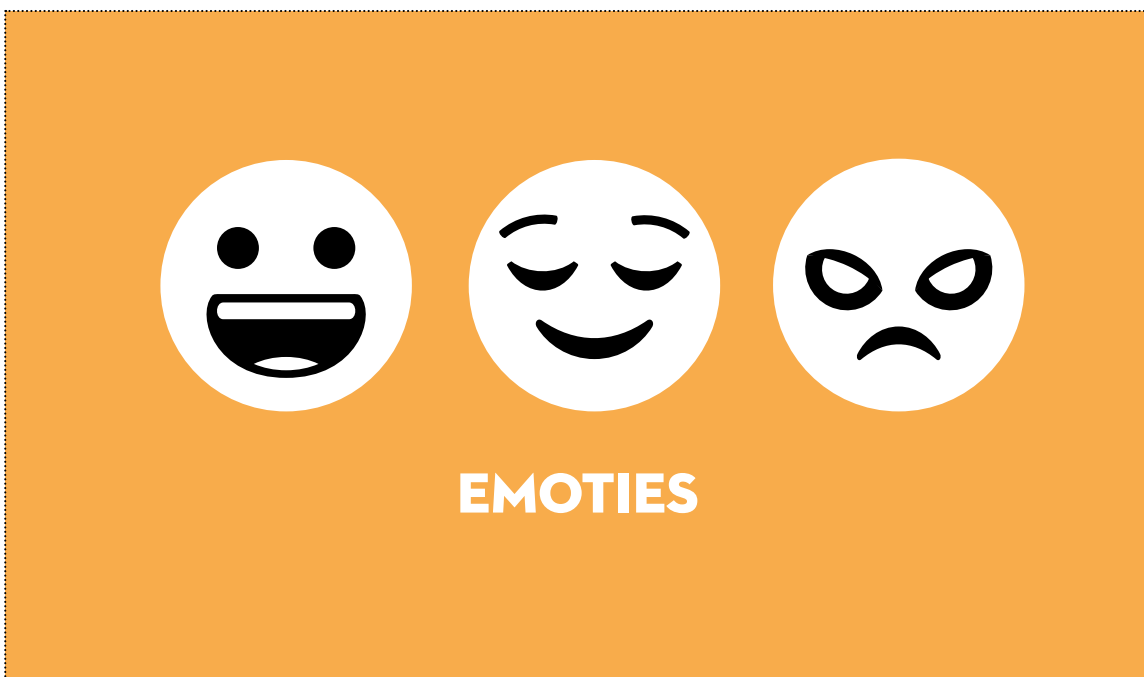
Onderwerp: de gelukkige school

Uitknipkaartjes per thema

Thema 1: schoolomgeving

Thema 2: emoties

Thema 3: leren

Hulpvragen per ronde

Thema 1: schoolomgeving - wat maakt onze school een fijne plek?

Ronde 1: uitdagingen

- Wat vind je minder leuk aan de schoolomgeving?
- Wat zou je willen verbeteren aan onze school?
- Is er iets dat je mist op het schoolplein of in de school? Zo ja, wat?

Ronde 2: oplossingen

- Welke ideeën hebben we om [uitdaging X] uit de vorige ronde te verbeteren?
- Welke kleine acties kunnen we ondernemen om [uitdaging Y] aan te pakken?

Ronde 3: benodigde middelen

- Wat hebben we nodig om [oplossing voor uitdaging X] uit te voeren?
- Wie kan ons helpen bij het realiseren van [oplossing Y]?
- Welke materialen of middelen zijn nodig om de ideeën van de vorige ronde in de praktijk te brengen?

Thema 2: emoties - hoe gaan we met onze gevoelens om op school?

Ronde 1: uitdagingen

- Welke vervelende gevoelens kun je soms op school hebben?
- Vind je het wel eens moeilijk om te zeggen hoe je je voelt? Wanneer is dat zo en waarom?
- Zijn er momenten waarop je je alleen of niet begrepen voelt op school? Waardoor komt dat?
- Welke situaties maken je soms verdrietig of boos op school? Waarom is dat?

Ronde 2: oplossingen

- Welke ideeën hebben we om [uitdaging X] uit de vorige ronde te verbeteren?
- Welke kleine acties kunnen we ondernemen om [uitdaging Y] te verlichten?

Ronde 3: benodigde middelen

- Wat hebben we nodig om [oplossing voor uitdaging X] uit te voeren?
- Wie of wat kan ons helpen om [oplossing Y] mogelijk te maken?
- Welke materialen of middelen zijn nodig om de ideeën van de vorige ronde in de praktijk te brengen?

Thema 3: leren - wat maakt leren op school voor ons leuk en interessant?

Ronde 1: uitdagingen

- Wat vind je lastig of minder leuk aan leren op school?
- Wat zou anders kunnen om leren fijner te maken?
- Zijn er dingen die het leren soms moeilijk maken voor jou? Zo ja, welke?

Ronde 2: oplossingen

- Welke ideeën hebben we om [uitdaging X] uit de vorige ronde te verbeteren?
- Welke kleine acties kunnen we ondernemen om [uitdaging Y] te verlichten?

Ronde 3: benodigde middelen

- Wat hebben we nodig om [oplossing voor uitdaging X] uit te voeren?
- Wie of wat kan ons helpen om [oplossing Y] mogelijk te maken?
- Welke materialen of middelen zijn nodig om de ideeën van de vorige ronde in de praktijk te brengen?
-

LUISTEREN NAAR JE LEERLINGEN

om hun mentaal welbevinden op school te versterken

Deze publicatie is een realisatie van het Vlaams Instituut Gezond Leven vzw met de steun van het Departement Zorg.

www.gezondleven.be

Verantwoordelijke uitgever:
Vlaams Instituut Gezond Leven vzw
Linda De Boeck
Gustave Schildknechtstraat 9 1020 Brussel

© 2024 Vlaams Instituut Gezond Leven vzw, all rights reserved.

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor educatieve, pedagogische en sociale doeleinden die geen commercieel oogmerk hebben, mag al het materiaal vrij gebruikt worden mits correcte bronvermelding van deze publicatie.

Met steun van:

